

SLOVENEK

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 31.50 Lir - nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 65 Lir. Cek. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.

Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.
Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Abbonamenti: Mese 18 Lire. Estero, mese 31.50 Lire. Edizione domenica, anno 34 Lire. Estero 65 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti, 10.349 per le inserzioni.

Filiale: Novo mesto.

Bollettino No 976

Vittoriose azioni nel settore tunisino

Il porto e l'aeroporto di Tobruk bombardati - Un grosso piroscafo nemico affondato

Il Quartiere Generale delle Forze Armate comunica:

Nella Tripolitania occidentale limitata attività fra elementi vanzati nemici e nostre unità di retroguardia. I nostri movimenti continuano a svolgersi regolarmente verso il nuovo schieramento.

Formazioni di bombardieri hanno violentemente battuto il porto e l'aeroporto di Tobruk, provocando notevoli incendi.

Azioni locali in vari regioni nel settore tunisino si sono concluse a vantaggio dei reparti dell'Asse.

Uno Spitfire è stato distrutto dalla caccia germanica.

L'aviazione avversaria ha sganciato alcune bombe sulla periferia di Palermo e su porto Empedocle; nessun danno nella prima località; qualche edificio civile colpito nella seconda, ove tre degli aerei attaccanti venivano abbattuti.

Dalle operazioni belliche due nostri velivoli non sono tornati alla base.

Nelle acque algerine un sommergibile al comando del tenente di vascello Giacomo Scano ha colpito con due siluri ed affondato un grosso piroscafo nemico navigante in convoglio.

Vojno poročilo št. 976

Zmagoviti nastopi na tuniškem odseku

Pristanišče in letališče v Tobruku bombardirana - Velik sovražni parnik potopljen

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

V zahodnem Tripolisu omejeno delovanje med sovražnimi sprednjimi oddelki in našimi zaščitnimi oddelki. Naši premiki se naučijo pravilno razvijati proti novi razvrstitvi.

Oddelki bombnikov so močno napadli pristanišče in letališče v Tobruku ter izzvali velike požare.

Krajevni nastopi na raznih krajih tuniškega odseka so se končali v priu osmudkom.

Nemški lovec se sestrelil en Spitfire.

Nasprotno letalstvo je zmetalo nekaj bomb na okolice Palermo in na pristanišče Empedocle. V prvem kraju ni bilo nikake škode, v drugem kraju pa je bilo zadetih nekaj civilnih hiš, kjer so bili zbiti trije napadajoči stroji.

Dvoje naših letal se ni vrnilo v oporišče iz vojnih poletov.

V alžirskih vodah je podmornica pod poveljstvom poročnika bojne ladje Giacomo Scana zadela in potopila velik sovražni parnik, ki je plul v spremiljavi.

Seja vlade pod Ducejevimi predsedstvom

Sprejet je bil državni proračun za finančno leto 1943-44, ki predvideva 47 milijard 985 milijonov izdatkov Družinske doklade za anektirane pokrajine

Rim, 25. jan. AS. V soboto ob 10 se je sešla vlada ter je proučila in odobrila proračun za finančno leto 1943-44. Po skrbni ocenitvi državnih stroškov in dohodkov so bile določene naslednje postavke:

Finance (vštevši 982.748.045 lir za predsedništvo ministrskega sveta in odvisnih poslov) 23 milijard 67.615.832 lir, pravosodstvo 733.811.700 lir, zunanje zadeve 521.139.477 lir, italijanska Afrika 224.863.207 lir, narodna vzgoja 2.458.319.290 lir, notranje zadeve 1.589.346.919 lir, javna dela 1 milijarda 152.735.346 lir, promet 687.683.244 lir, vojna 5.676.647.200 lir, mornarica 4.913.589.130 lir, letalstvo 4.340.176.000 lir, poljedelstvo in gozdarstvo 1.060.598.706 lir, korporacije 295.030.560 lir, narodna prosveta 158.557.500 lir, zamenjava in valute 43.902.500 lir; skupaj 47.985.016.610 lir. Dohodki: 40.348.900.000 lir, primanjkljaj 7.636.116.610 lir.

V primeri s proračunom iz leta 1942-43 kažejo stroški povečanje za 4.159.05 milij. lir. 2.702.9 milij. lir se tiče finančnega ministrstva in ju sestavlja po večini večji izdatki za obresti državnih dolgov (2.585,5 milij. lir). Postavke v proračunih vojaških uprav so se zvišale za 778,2 milij. v razmerju s poročili rednih poslov.

V proračunu ministrstva za narodno vzgojo je povešek v znesku 442,5 milijona, in sicer predvsem za ukrepe v korist učiteljstva osnovnih šol, za uresničenje šolskega zakona, za šolske izdatke v priključnih ozemljih, za nove šole in zavode v ekvidanci s porastom prebivalstva. Drugi povešek je v proračunu ministrstva za poljedelstvo in gozdarstvo v znesku 93,2 milijona zaradi izdatka 100 milijonov lir za obdelovanje zemlje. Ostali povešek stroškov v skupnem znesku 137,7 milij. lir gre na račun raznih manjših postavk drugih ministrstev.

Dohodki v primeru s proračunom leta 1942-43 se bodo povečali za 4.924,3 milij. lir, in sicer na račun državnih monopolov, neposrednih davkov in poslovnega davka.

Ti višji dohodki krijejo večji del navedenih stroškov, tako da bo primanjkljaj v znesku 7.636,1 milijona lir za 764,8 milijona manjši nego primanjkljaj, ki je bil predviden za tekoče poslovno leto.

Finančni minister je nato podal obračun državne uprave za finančno leto 1941-42. Po tem obračunu je bilo dejanskih dohodkov 141 milijard 223.816.235,60 lir, izdatkov pa skupaj 118 milijard 569.357.767,90 lir s previškom stroškov v znesku 77.345.541.532,30 lir, kar gre predvsem na račun izrednih izdatkov v zvezi z vojno.

Nato je ministri svet odobril poleg drugih naslednje ukrepe:

Na predlog Duceja in notranjega ministra se je odobril načrt posebnih ukrepov za protiletalsko obrambo v določenih krajih.

Na predlog ministra za Italijansko Afriko se je odobril zakonski načrt za spremembe v uredbi o Kr. poljedelskem zavodu za Italijansko Afriko. Nadalje se je odobril zakonski načrt, s katerim se do roka enega leta po zaključku sedanjega vojnega stanja preloži roki za zapadlost neposrednih davkov, poslovnih davkov in drugih davščin v Italijanski Afriki.

Na predlog pravosodnega ministrstva so odobrili zakonski načrt o krabi za vojne ujetnike.

Odobrili so načrt odloka o preložitvi roka za odobritev bilanc družb o ocenitvi po vojnih dogodkih uničenih ali poškodovanih imetij v teh bilancah.

Na predlog finančnega ministra so sprejeli načrt odloka o povračilu vojne škode s posebnim ozidrom na uničene državne papirje. Po novih odredbah bodo imeli zasebni imetniki brez vsake omejitve svote možnost, da nadomestijo navedene papirje, če bi jih morda uničili vojni dogodki, z drugimi papirji iste vrednosti.

Na predlog Duceja kot vojnega ministra se je sprejel zakonski načrt, ki se tiče vpisovanja v oskrbovalni sklad za podčastnike Kr. vojske in za vpoklicane podčastnike.

Na predlog Duceja, ministra mornarice, so sprejeli načrt odloka, ki spreminja zakon glede zasege trgoveškega ladjevja.

Na predlog ministra za narodno vzgojo so odobrili zakonski načrt o prenesitvi ravnateljev osnovnih šol iz 10. stopnje v 9. stopnjo z veljavo od 1. januarja 1943.

Na predlog ministra za javna dela je bil sprejet zakonski načrt, ki se tiče zidave na obalah in v področjih, ki so izpostavljena uničevalnemu delu morja.

Na predlog ministra za poljedelstvo so sprejeli načrt odloka za pospeševanje pridelave krmil. Ukrep ima poseben namen, pospeševati izboljšanje pašnikov. V ta namen odreja posebne državne pod-

pore, ki bodo krile dober del stroškov za ta izboljševalna dela.

Na predlog prometnega ministra so sprejeli načrt odloka, ki izboljšuje prenočevalni prispevek za strojevodje in spremljevalno osebje na vlakih državnih železnic, nadaje načrt odloka, ki razširja ukrepe v korist ladjedelniške industrije tudi na priključnih pokrajinah Fiume, Zara, Spalato in Cattaro. Končno zakonski načrt, ki pooblašča državno podjetje za telefonsko službo, da započne dela za razširitev telefonskega omrežja s podmorskimi in podvodnimi kablji.

Na predlog ministra za korporacije so se sprejeli načrti odlokov za izplačevanje družinskih doklad na področjih pokrajine Fiume, Zara, Spalato, Cattaro in Ljubljana. Drugi ukrepi razširjajo veljavne določbe o socialnem zavarovanju na pokrajino Fiume, nadalje urejajo postopanje za zasebnimi nameščenci, poklicanimi pod orožje, in izplačevanje doklad delavstvu v že zgoraj navedenih ozemljih.

Odobril se je končno ukrep, ki podaljšuje za ves čas vojnega stanja zaporo cen blaga za stavbna dela, industrijskih izdelkov in najemnin.

Ministriki svet je zaključil svojo sejo ob 12.30. Prihodnja seja bo prve dni marca.

Velika italijansko-nemška manifestacija

Weimar, 25. jan. AS. Važna politična in socialna manifestacija se je razvila pri ustanovitvi novega odseka italijansko-nemškega društva. Turinski gauleiter Sauckel, ki je ob enem voditelj nemškega kmetijstva, je ob tej priložnosti imel nagovor na voditelje sindikalnih organizacij italijanskih delavcev v Nemčiji. V navzočnosti veleposlanika Alferija, ki je bil v spremstvu svojih osebnih sodelavcev, strokovnjakov za delavska vprašanja, nadalje podtanjica Lombassa, konzularnega uradnika in fašističnega inspektorata v Nemčiji, je imel Sauckel dva pomembna govora. Prvega je imel v veliki dvorani »Weimar Halle«, kjer je bilo nad 3000 ljudi. Sauckel je omenjal skupno usodo, ki druzi Italijo in Nemčijo, katera se je pokazala že takrat, ko se je Duce uprl v Versaillesu in ponudil Nemčiji roko ter takrat, ko je Nemčija s svoje strani podprla Italijo v vojni proti sankcijam. Nato je pohvalil delo italijanskih delavcev v Nemčiji, ki je bil velik prispevek za vojno izdelavo in tako za skupno stvar. Nato je osvetlil protiboljševiško delovanje fašizma ter podčrtal, kako je narodni socializem okrepil Nemčijo in kako obe revolucionarni gibanji popolnoma solidarno sodelujeta pri oblikovanju usode Evrope. Govoreč

o sedanji vojni je primerjal tri punške vojne ter današnjo vojno osnih sil proti novi angleško-ameriški Kartagini, osvetljuječ neuglasni zglede slavne zgodovine Rima in pozdravljajoč ter prisegajoč Duceju in Hitlerju.

Podpredsednik italijansko-nemškega društva, ki je zastopal državnega tajnika von Tschammer und Ostena, je osvetlil novo Mussolinijevo Italijo ter sodelovanje, ki je vedno pospeševalo kulturni razvoj obeh narodov. A areni, okrašen in z italijanskimi trikolorami in z nacističnimi zastavami, se je nahajalo mnogo stotin italijanskih delavcev. Skupno z nemškimi tovariši so ponosno poslušali besede obeh govornikov ter pozdravili predsednika novega italijansko-nemškega društva v Weimarju. Vsi navzoči so se nato dvignili v vneti manifestaciji za Duceja, ki je povzel besede veleposlanik Dino Alfieri, in so s tem izrekli svojo nezlomljivo vero v skupno zmago ter v nerazdružljivost usode obeh narodov ne le v gospodovinskih in kulturnih vezeh, marveč tudi na socialnem in političnem polju. Močni aplavzi so na koncu pozdravili veleposlanikov govor in iz vrst delovnih tovarišev so zadoneli vzkliki Duceju in Hitlerju, ko je Dino Alfieri zapuščal dvorano.

Nov strateški položaj v Sredozemlju

Rim, 25. jan. AS. Velika bitka, v kateri se je Italija 32 mesecev borila ob afriški obali Sredozemskega morja, je dosegla svoj epilog. Bistvene točke te borbe s kakovostno bolj izbranimi in količinsko številnimi silami angleškega imperija so znane od prvih spopadov okrog utrjenih postojank Capuzzo in Maddalena do naslednjih množinskih bitk. Brž ko se je pokazala naša grožnja proti Egiptu in preko njega proti angleškemu imperialnim oporiščem na Severnem Vzhodu v konkretni obliki, kar se je zgodilo z vzhodno poletji 1940, s katero smo prišli v enem skoku do Sidi el Baranija, je Anglija zbrala mnogo ljudi in zlasti sredstev ter pričela proti nam v naslednjem novembru svojo prvo zimsko ofenzivo, ki se je časovno vezala z naprej določenim napadom na naše albanske postojanke in ki naj bi že tedaj zlomila sposobnost italijanskega naroda in njegovo voljo do vojne. Tedaj smo se umikali v borbah in ob ogromnih izgubah, katere smo natančno in prosto priznali, do črte El Agheila-Marada, kjer je bil napor nasprotnika ustavljen in odkoder smo spomladja ob sodelovanju nemškega zavezniška zopet zavzeli Cirenaiko. Z bliskovito akcijo smo prišli do libijsko-egiptovske meje že za Veliko noč 1941, to je v tistih dneh, ko se je Jugoslavija zrušila in je smrtno zadeta Grčija v marcu prosila za premirje. V naslednji zimi se je sovražnik na široko okoristil s trdnjavo Tobruk, ki je ostala v njegovih rokah, ter je obnovil napad ter nas drugič prisilil k umiku proti Sirtiki. Ustavljena v poskusu prodrati z Gebela za hrbet naših enic, ki so se umaknile ob cirenaškem loku, in močno obdelovana z naglim ofenzivnim povratkom motoriziranih italijansko-nemških enic, ki so se bliskovito odtegnile njeni množinski akciji, je bila angleška armada znova odbita v najkrajšem

času do postojank pri Ain el Gazeli. Tu so se pričele operacije v naslednjem maju.

Ko je bil porušen južni steber nasprotnikove razvrstitve v dneh Bir Hachema in ko so bile zavzete utrjene črte pri Ain el Gazeli, je bila 21. junija zavzeta močno utrjena trdnjava Tobruk, kjer se je 33.000 mož s 5 generali, skladišči in zadostno oskrbo še naprej borilo 6 mesecev, pa se končno predalo našim četam po 24 urni bitki.

V vrsti najostrejših borb, ki so trajale več tednov, je bila celotna 8. angleška armada dejansko uničena, kakor so naknadno izpovedali angleški voditelji. Ostanke te armade so bili v takem stanju, da niso mogli preprečiti in niti ne zakasnit nadaljnega prodiranja čet Osi. Ko je bila v naskoku zavzeta Halfaja, vrata Egipta, in nato še Marsa Matruh, so se čete Osi utrdile v prvih dneh junija pri El Alameinu. Nevarnost je sedaj pretela najvažnejšim središčem nilske delte. Italijansko-nemške enice so bile 100 km oddaljene od Aleksandrije. Iz Srednjega vzhoda, Indije in Južne Afrike je medtem prihajalo v naglici vse, kar je mogel sovražnik zbrati, vrnitev avstralskih in novozelandskih divizij je bila prekinjena in preključena. Ljudje in potrebščine so prihajale iz Anglije in Amerike po Rdečem morju, da bi ojačili nasprotnikov odpor. Na ta način je bila angleška 8. armada popolnoma obnovljena in opremljena z obilnimi novimi oklopnimi in motoriziranimi sredstvi. Naš končni skok proti Nilu je tako postal nemogoč. Medtem ko so se Angleži okoriščali z bližnjimi pristaniškimi oporišči in bogatimi viri zaledja, se je morala naša armada, ki je bila preizkušena v prejšnjem zmagovitem naporu, boriti z dolgo puščavo za hrbtom in je bila odvisna v vsej svoji oskrbi od varnosti sredozemskega prometa. Angleška admiraliteta je zbrala na morju največji del svoje podmorniške mornarice, ojačene z močnimi ameriški skupinami, da bi čim bolj otekočala naš promet po morju. Borba podmornic, ki so jih podpirala torpedna letala, se je neprestano usmerjala proti našim plovbi v Afriko in iz nje. V takih okoliščinah je sovražnik z močnimi četami in oklopnimi sredstvi pričel svojo tretjo zimsko ofenzivo.

Sile Osi so drzno vzdržale sunek, ko se je pričel ob koncu oktobra s skrajno silovitostjo. Napad je bil zadržan, ustavljen in odbit. Kakšne so bile angleške izgube v dneh El Alameina, se je zvedelo iz priznanj najvišjih nasprotnih generalov in iz soglasnih izpovedi ujetnikov.

Ko je bil obširni umikalni manever neizogiben, se je hudo preizkušena angleška armada omejila na to, da je sledila bolj kakor zasledovala našim mehaniziranim enicam, ki so v borbah pri Halfaji, El Ageili v Sirtiki in te dni v Tripolitani dokazale, da niso izgubile svoje borbene sposobnosti in so s tem obdržale svojo tradicijo hrabrosti. Nata način sta bila zagotovljena prostor in čas in so bili onemogočeni poskusi obkolitve ter zajamčeno vedno bolj zmagoviti spopadi pred-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Protinapadi med Manjičem in Donom

Na južnem odseku je sovražni napad popustil, med Donom in Doncem pa so bili Sovjeti odbiti - Požrtovalnost nemških in romunskih oddelkov v Stalingradu

Hitlerjev glavni stan, 25. januarja. Nemško vrhovno poveljstvo poroča:

Obrambni boji na vzhodu se nadaljujejo. Samo na delu južnega odseka je začasno popustil pritisk sovražnika. Na zapadnem Kavkazu in področju Kubana otekočajo veliki nalivi bojno delovanje. Šibkejši sovjetski napadi so se razbili ob odporu nemških in slovaških čet.

Med Manjičem in Donom so dosegli lastni protinapadi postavljene cilje proti žilavo se borečemu sovražniku.

Na področju Dona in Donca so Sovjeti na enem krilu napadli s šibkejšimi silami, vendar je bil napad zavrnjen in izboljšane so bile lastne postojanke.

Zaradi skrajšanja bojišča je bilo izpraznjeno mostišče pri Voronežu po načrtu in brez sovražnega pritiska. Na odseku južno od mesta Voroneža je sovražnik napadel na široki črti in bil krvavo odbit.

Južno od Ladoškega jezera so se podnevi in ponoči izjalovili močni z oklepni orožjem podprti sovražnikovi napadi, deloma v hudih borbah od moča do moča.

V Stalingradu je 6 nemška armada še dalje požrtovalno vztrajala pod silno premočjo sovražnika in ovenčala svoje zastave z novo slavo. Tudi romunska 20. pehotna divizija in prva konjeniška divizija, ki sta do zadnjega stali ob strani nemškim tovarišem sta v polni meri deležni te slave.

Finančni sporazum med Italijo in Bolgarijo

Sofija, 25. jan. AS. Odposlanstvo bolgarskega trgovskega ministrstva se je vrnilo v Sofijo iz Italije, kjer so bili sklenjeni različni sporazumi.

Pot Madžarske je trdno določena

Budimpešta, 25. jan. AS. Predsednik vladne stranke minister Lukaš je govoril včeraj na velikem shodu v Szolnoku. Med navdušenim odobravanjem množice je govoril o udeležbi Madžarske v vojni proti boljševizmu in o potrebi uvedbe novega reda v Evropi, kakor sta ga zahtevala Hitler in Mussolini. Nov evropski red bo zgrajen pod političnim, gospodarskim in moralnim vodstvom Nemčije in Italije. Madžarska že leta in leta koraka ob strani velikih osnih sil ne iz obstranskih nagibov, marveč iz zgodovinskih nagibov, ki jih narekujejo njene temeljne koristi. Madžarsko prijateljstvo z Italijo in Nemčijo ni govorna fraza, ker izhaja iz enotnega čustva vsega ljudstva, ki ve, da bo omogočila obnovo države politika Osi, ki je podrla mirovne pogodbe, katere so okrenile Madžarsko. Minister je nadaljeval, da se Madžarska zaveda naloge, katero je vzela nase

v sedanji vojni in ve, da je od zmage osnega orožja, s katerim sodelujejo tudi madžarski vojniki, odvisen pravičnejši obstoj povojne Evrope. Madžarsko ljudstvo se ne bori proti boljševizmu iz tujih koristi, marveč v lastnem interesu, ki je tudi interes evropske civilizacije. In zato se madžarski vojniki skupno z italijanskimi in nemškimi bore za dokončen poraz razdiralnih sil ruskega boljševizma v Evropi. Dosedanji uspehi opravljajo krepko madžarsko zaupanje v zmago, kajti nekateri krajevni uspehi osnih sovražnikov na raznih bojiščih nikakor ne bodo mogli vplivati na končni izid vojne. Italija, Nemčija in Japonska imajo vse vojaške, politične in moralne pogoje, potrebne za zmagoviti izid vojne. Na koncu je minister Lukaš izrekel med živahnim odobravanjem topej pozdrav madžarskim četam, borečim se na vzhodnem bojišču.

Uradni razglasi

Kraljev zakon o vzpostavitvi sončnega časa

Uzakonja se Kr. ukaz z dne 24. oktobra 1942-XX, št. 1221, s katerim se vzpostavlja sončni čas od 3. ure dne 2. novembra 1942-XXI do 2. ure dne 29. marca 1943-XXI.

Sprememba kr. ukaza o protiletalski obrambi

Clen 1. Clena 3. in 4. Kr. ukaza z dne 5. maja 1941-XIX, št. 410, pretvorjenega v zakon z dne 24. oktobra 1941-XIX, št. 1293, se nadomeščata takole:

Clen 3. — Ustanavlja se kot organični oddelek ministrstva za notranje ministrstvo — »Direzione generale per i servizi di guerra«. To ravnateljstvo ima na skrbi:

- službo civilne mobilizacije v pristojnosti notranje uprave;
- morebitno razselitev ali izselitev prebivalstva ozemljem Kraljevine;
- izredno pomoč oškodovancem vojnih dogodkov, beguncem, razseljencem in tistim, ki se vračajo;
- pozvedovalno službo v prid rodbinam vpoklicancev;
- ureditev prometa motornih vozil v vojnem času, kolikor spada v pristojnost ministrstva za notranje ministrstvo;
- vse druge naloge ministrstva za notranje ministrstvo v zvezi s sedanjim vojnim stanjem, ki ne spadajo v pristojnost drugih uradov tega ministrstva.

Temu glavnemu ravnateljstvu načeljuje prefekt, izbran izmed prefektov na razpoložanju po čl. 102. kr. uredbe z dne 30. decembra 1923-II št. 2960.

Clen 4. Glavno ravnateljstvo protiletalske obrambne službe in glavno ravnateljstvo vojne službe se ustanovljata za dobo vojne in še za šest mesecev po koncu vojnega stanja.

Cl. 32 Določbe kr. ukaza z dne 5. maja 1941-XIX št. 410 s spremembami iz te uredbe se objavijo in dobijo obvezno moč na ozemljih, priključeni Kraljevini s kr. ukazom z dne 5. in z dne 18. maja 1941-XIX št. 291 in 452.

Predpisi o protiletalski obrambni službi

Cl. 1. Organizacija in delovanje protiletalske obrambe na ozemlju Kraljevine se poverjata ministrstvu za notranje ministrstvo.

Državna zveza za protiletalsko obrambo — »Unione Nazionale Protezione Antiaerea« (U. N. P. A.) se podreja neposredno ministrstvu za notranje ministrstvo.

Cl. Pri ministrstvu za notranje ministrstvo se ustanavlja glavno ravnateljstvo za protiletalsko obrambno službo — »Direzione generale per i servizi di protezione antiaerea«.

Temu glavnemu ravnateljstvu načeljuje prefekt, izbran izmed prefektov na razpoložanju po čl. 102. kr. uredbe z dne 30. dec. 1923 št. 2960.

Cl. 3. Pri ministrstvu za notranje ministrstvo se ustanavlja inspektorat vojne službe — »Ispettorato per i servizi di guerra«, ki ima na skrbi:

- službo civilne mobilizacije v pristojnosti notranje uprave;
  - morebitno razselitev ali izselitev prebivalstva z ozemljem Kraljevine;
  - izredno pomoč oškodovancem vojnih dogodkov, beguncem, razseljencem in tistim, ki se vračajo;
  - pozvedovalno službo v prid rodbinam vpoklicancev;
  - ureditev prometa motornih vozil v vojnem času, kolikor spada v pristojnost ministrstva za notranje ministrstvo.
- Ravnateljstvu inspektorata načeljuje pre-

(Nadaljevanje s 1. strani)

njih straž dostikrat v zelo kočljivih okoliščinah, kritje glavnin.

To je zgodovina dolge bitke. Če je treba priznati uspeh, ki ga je sedaj dosegel sovražnik, lahko prav tako poudarimo, da ga je plačal z najvišjo ceno po zaslugi naših vojakov in nemških zaveznikov, ki so znali zadati nasprotniku najbolj trpke poraze in ki so v celoti izkazali svojo hrabrost, svojo predanost dolžnosti in zastavi. Zrtvovanje ozemlja, ki je sedaj potrebno, je gotovo boleče, tembolj, ker gre za predele, ki so pripadali Italiji že tretjino stoletja in katere je Italija oplodila z dolgotrajnim delom in mnogo krvi, toda v vojni je ozemlje vedno le en činitelj in ne konec manevara, z druge strani pa je zlasti v vojni kontinentalnih obseznosti, kakršna je sedanja usoda vseh ozemelj, zlasti onih onstran morja, v zvezi z zadnjo in dokončno zmago. Le ta zmaga šteje in odloča. Taka izkustva so Italijani že

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

Iz vzrokov vojne nastaja orožje miru

POT POLITICNE MOCI PETROLEJA

Prvo, kar je storil Rockefeller v boju proti Royal Dutch, je bila plokada vseh petrolejskih ladij. Standard Oil je pri tem nastopila celo proti nevtralnemu petrolejskim ladjam in pustila, da so ležale prazne v azijskih pristaniščih, izgubljala denar z vsako uro, toda nasprotnik je le hromel in Deterding ni mogel spraviti svojega petroleja v Evropo. Zdad pa mu je pomagala Samuelova mornarica. Samuel je z Rotschaldivim denarjem gradil vedno več novih petrolejskih ladij in danes, ko obstoji sedmina ton že vse svetovne mornarice iz petrolejskih ladij, je 72% teh v rokah Deterdinga in njegovih prijateljev. Rockefeller je držal v pesti ameriški petrolej s pomočjo prevoznega monopola in bi lahko imel v rokah prevozni monopol vsega sveta, če bi mogel pridobiti zase Samuela. Takrat bi mimogrede lahko potlačil Deterdinga, ki je imel še malo denarja, da bi mogel izkoristiti petrolejska polja, če bi pridobil zase Samuela, namesto da ga je gnal nasprotniku v naročje. Proti dvema trgovcema bi Deterding ne vzdržal. S tem, da se je zvezel z enim proti drugemu, je zmagal.

BOJ ZA CENE NA KITAJSKEM.

(Začetek mednarodnih petrolejskih sporov.)

Ze Asiatic Petroleum Company je bila neprijetna Amerikancem, splošne holandskih in angleških interesov pa je razbesnela Rockefellerja, ki je bil trdno prepričan o tem, da ima edini vso pravico in moč nad vsemi petrolejskimi zakladi zemlje. Ker ni imel več v svojih rokah monopola nad transportom, mu je preostalo kot edino orožje nadmočen finančni položaj Standard Oil, preostal mu je brezobziren boj za ceno. V tem pa se je spet izkazala odlična Deterdingova strategija.

fekt, izbran izmed prefektov na razpoložanju po čl. 102. kr. uredbe z dne 30. dec. 1923 št. 2960.

Cl. 4. Glavno ravnateljstvo protiletalske obrambne službe in inspektorat vojne službe se ustanovljata za dobo vojne in še za šest mesecev po koncu vojnega stanja.

Cl. 5. Z nadaljnjimi ukrepi, ki naj se odredijo na predlog ministra za notranje ministrstvo, se izdajo predpisi, potrebni za vzpostavitev določb te uredbe z drugimi določbami o protiletalski obrambi.

Razveljavljajo se kr. ukaz z dne 18. junija 1940-XVII št. 632 in vse druge določbe, nasprotujoče ali kakor koli nezdravljive z določbami te uredbe, ki stopi v veljavo dne 5. marca 1941-XIX in se mora predložiti zakonodajnim skupščinama radi zakonitve.

Predlagajoči minister se pooblašča, da vložil ustreznih zakonski osnutek.

Sprememba pravilnika o bolničnih pristojbinah

Cl. 1. pravilnika o bolničnih pristojbinah za zdravljenje v javnih bolnišnicah in bolničnih ambulancah v Ljubljanski pokrajini, odobrenega z odločbo z dne 18. julija 1941-XIX št. 33, se spreminja takole:

»Na območju Ljubljanske pokrajine so sledeče javne bolnišnice:

1. splošna civilna bolnišnica v Ljubljani;
  2. ginekološko-ostetriška bolnišnica v Ljubljani;
  3. bolnišnica za duševne bolezni Ljubljana-Studenec;
  4. zavod za raziskavanje in zdravljenje novotvorb v Ljubljani;
  5. bolnišnica za ženske bolezni v Novem mestu;
  6. bolnišnica usmiljenih bratov v Kandiji.
- Cl. 2. omenjenega pravilnika se spreminja takole:

»V javnih bolnišnicah se pobirajo naslednje oskrbine:

1. v splošni civilni bolnici in ginekološko-ostetriški bolnišnici v Ljubljani, v bolnišnici za ženske bolezni v Novem mestu in v bolnišnici usmiljenih bratov v Kandiji:
  - za III. oskrbni razred 20 lir dnevno;
  - za II. oskrbni razred 40 lir dnevno;
  - za I. oskrbni razred 60 lir dnevno.
2. V bolnišnici za duševne bolezni Ljubljana-Studenec:
  - za III. oskrbni razred 10 štir dnevno;
  - za II. oskrbni razred 20 lir dnevno.
3. V zavodu za raziskavanje in zdravljenje novotvorb v Ljubljani:
  - za III. oskrbni razred 25 lir dnevno;
  - za II. oskrbni razred 50 lir dnevno.

V zavodu za raziskavanje in zdravljenje novotvorb se plačujejo še sledeče pristojbine:

- a) za obsevanje z radijem: od 1—10 MCD po lir 7,50 za enoto, od 11—30 MCD po lir 6.— za enoto; nad 30 MCD po lire 4.— za enoto;
- b) za obsevanje z rentgenom: pri lahkem filtru za vsakih 10 R lir 0,40, tri težkem filtru do 5000 R za vsakih 10 R lir 0,80, nad 5000 R za vsakih 10 R lir 0,40.

Bolnikom, ki se zdravijo v II. oskrbnem razredu, se zaračunajo pristojbine za obsevanje dvojnino.

V ostalih bolnišnicah so s plačano oskrbino kriti vsi stroški zdravljenja, izvzemši stroške za rentgensko slikanje in rentgenske preglede, ki se zaračunavajo po veljavni tarifi.

K bolničnemu zdravljenju se ne štejejo zdraviljenja, za katera je treba dati posebno terapevtske pripomočke.

V ostalem se določbe pravilnika, odobrenega z odločbo z dne 18. julija 1941-XIX št. 33, ne spreminjajo.

spoznali. Sedanji vojaški položaj v Sredozemlju je v zvezi s širšim okvirov afriške vojne. V tem smislu ga je treba ceniti in presojati. Angleško-ameriško izkrcanje v Francoski severni Afriki in sledeča zasedba Tunisa po četah Osi sta resnično izpremenila v bistvenih strateških pogledih sredozemsko vojno.

Pozno priznanje

Lizbona, 25. jan. AS: Angleška admiraliteta poroča, da je bilo pri potopitvi angleške letalonske poročila »Havenger« pri severnoameriškem izkrcanju v Francoski severni Afriki, 507 časnikov, podčasnikov in mornarjev, ki so zgubili življenje.

Jetika na Francoskem

Pariz, 25. jan. AS: »L'Ouvrec« piše o razširjanju jetike v Franciji ter ugotavlja, da je število jetično bolnih od leta 1939 naraslo za 30%.

KULTURNI OBZORNİK

Ljubljanska Drama:

Ljuba Prenner: »Veliki mož«

(Po reprizi 24. t. m.)

Pisateljica Ljuba Prennerjeva je imela namen napisati satiro na naše literarne razmere. Zal ni udarila v sredo problema. Zadel je le kočček, ki je bolj ob strani, jedro pa je ostalo nedotaknjeno. Pisateljici bi se nudilo izredno zanimivo in hvalečno polje, če bi razkrila resnično gnilobo slovenskega samozvanega kulturnega kroga zadnjih let.

Vso kulturo in literaturo še prav posebno, si je vzel v zakup krog ljudi, ki je popolnoma suvereno sodil, kaj je umetnost in kaj ni. Ta glas je bil odločen. Pribihal je iz stroge hiše levičarskega svetovnega nazora in vsakdo, ki je hotel na Parnas, si je moral v tej hiši izposoditi obleko, misel in dušo, da je mogel na vrh. Če je bil kdo ubog in betežen, a je pripadal njim, so mu z reklamnimi zvonic, ki so zvonili po mnogih knjižnih zalozbah, in v kulturnih ustanovah, pomagali naprej. In tako so ustvarili malike in priznane literate. Moral si se kakor koli približati tej družbi, če si hotel, da boš literat. Če nisi imel »strica«, je bilo tvoje literarne slave konec, še prej ko se je

Delavnost GILL-a Ludi Juveniles

Letos bodo športne mladinske igre (Ludi Juveniles), ki jih organizira GILL in katerih se bodo lahko udeležili vsi dijaki od 13. do 18. leta starosti, v razdobju od meseca februarja do maja. Ta prireditev jasno kaže, da vlada ne skrbi samo za napredek na polju omike in umetniškega udejstvovanja, marveč tudi za razvoj športa. Spred tekem vsebuje: lahko atletiko odbojko, košarko, drsanje in smučanje.

Mladenci, ki se bodo udeležili teh tekem, bodo branili barve svoje šole. Udeležba vseh šol je predpisana in vsak atlet se lahko udeleži tekme v eni sami športni panogi ter se ne sme vpisati s spisek dveh tekem, kar velja tudi za štafetni tek. Moški in ženski atleti bodo po svoji starosti razdeljeni v štiri kategorije. Kot »Juveniles Federale« bodo proglašene one šole, ki bodo dosegle večje število točk.

Učitelje, tekmovalce in televadnice so GILLu dale na razpolago šole in GILL vsestransko skrbi za to prireditev. Priprani smo, da bodo v posameznih tekmah mladi dijaki dosegli najboljšo tehnično uspehe tudi zato, ker bodo kot predstavniki barv svoje lastne šole zastavili vse svoje sile, da dosežejo uspeh.

Osvoljitev naslova »Juveniles« je za šolo in torej tudi za njene atlete najlepša nagrada, toda kasneje bo potrebna posamezna in skupna priprava atletov, ki bo zahtevala stalno in nepretrgano vezbanje.

Opozorilo na kontumac psov in mačk. Ker se je po kratkem času v Ljubljani primeril nov primer stekline, opominjamo vse občinstvo, naj se v interesu ljudskega zdravja vestno ravna po odredbah kontumace psov in mačk, ki so bile izdane 6. novembra l. l. Kakršen koli prestopnik bo mestno poglavarstvo najstrožje kaznovalo, obenem bo pa lastnikom vzelo pse ali mačke ter jih brez izjeme takoj pokončalo.

Prepovedano sankanje v mestu. Razen na do dovoljenih krajih in na prostorih, ki jih je mestna občina določila za sankanje, se otroci sankajo tudi po mestu po strmih cestah in ulicah ter ogrožajo promet, zlasti se pa sami podajajo v nevarnost, da pridejo pod voz ali celo pod tramvaj. Posebno nevarno je ob cerkvi sv. Florijana, kjer se otroci sankajo po Ulici na grad, prav tako v nevarnosti so pa sankalci tudi na Vodnikovih cestah, kjer s sankami lahko pridrejo pod tramvaj na Gosposvetski cesti ob cerkvi sv. Jerneja. Razposajenih veselih otrok ne ovira nevarnost, da lahko vsak hip pridejo pod voz električne cestne železnice ter tako nepremišljeno drve v veliko in celo smrtno nevarnost. Zupanstvo opozarja starše, da je sankanje v mestu prepovedano in kaznivo ter naj zato otroke strogo nadzorujejo, da ne bo nesreče.

Mladi Španci v Helsinku

Helsinki, 24. jan. S. Mladi Španci, ki so bili zajeti na finski fronti skupno z drugimi sovjetskimi vojniki, so dospeli v Helsinki. Kot dečke so te mlade Špance prepeljali v Rusijo med španško državljansko vojno, da bi jih nato proti njih volji uvrstili v rdečo vojsko. Izjavili so, da se niso čutili nikoli komuniste in da so bili prisiljeni boriti se v sovjetskih vrstah. Razen tega jih je stanje, ki vlada v Sovjetski zvezi in vse, kar so preizkusili v letih, ko so bili daleč od svoje domovine, prepričalo o zločinstvu komunizma. Mlade Špance bodo poslali nazaj v Španijo.

začela. Delo je ležalo v predalih, ali če je kje zagledalo dan, te je visoki kulturno literarni krog raztrgal, ali če je bil bolj milosten, molče prešel. Sešli so se v ta ocenjevalni zbor uredniki, dramaturgi, kritiki, ravnatelji in predsedniki. Drug na drugega so gledali sicer ljubo-sumno, a drug drugemu so »skadili« in se častili.

Vredno je napisati satiro na ta del sodobne družbe. Cankar bi jo napisal ostro, z gnusom in z bolečino.

Ljuba Prenner je postala pozorna le ob tem, da beremo in tiskamo rajši tuja dela in jih cenimo bolj kakor domača, ter da priznava domačega umetnika šele tedaj, ko je že dosegel uspeh v svetu. Napisala je zgodbo o nepriznanem slovenskem umetniku Pavlu Kresniku, ki ponuja svoj roman najrazličnejšim urednikom, pa ga nihče ne sprejme. Ko pa izide njegov prevod v francoščini pod psevdonimom Rastislav Vrhunec, dobi v tujini literarno nagrado. Tedaj postane slovenski literarni vrh pozoren na tega »velikega« sinu domovine, ki je dosegel tak uspeh v Franciji. Hoče ga doma slovesno sprejeti, a preden zvedo za njegov prihod se že pojavi v mestu. Zdad ga vse časti in se mu klanja. Toda Rastislav Vrhunec je navadni trgovski potnik, ki ga je Kresnik preoblekel v priznanega umetnika, ki se je vrnil iz Francije, da bi visoko gospodo pošteno potegnil. Ko pride policija stvari na sled in se odkrije resnica, Rastislav Vrhunec izgine, Kresnik pa pove literarnemu vrhu svojo lekcijo.

Tudi misel, ki je vodila Prennerjevo, je vredna satire. Vendar je bila umetniška moč pisateljice prelabotna, da bi ustvarila veliko umetnino, ki bi preživela čas. Ostala je pri vrhu, ni pa zagrabila v globino. Prennerjeva živi sredi teh naših majhnih razmer in ni prav vedela, kaj bi bolj zagrabila. Prijemala je na vse strani in nakopičila je v igro več zgodbic, polno problemčkov, ona sama pa je vsa v njih. Združila je bogataše, tovarnarje, umetnike, kritike, ravnatelje, predsednike, ki ima končno vendarle vsakdo od teh svoj svet in svoje probleme. Uredništva listov se tepe za prevod in ponujajo zanj bajne vsote. To je mogoče v Ameriki, v Ljubljani pač ne. Še več drugih stvari nemogoče zveni.

Pisateljčin glasnik naj bi bil Pavel Kresnik, edina simpatična oseba v začetku igre. Edino Kresnik bi mogel ozdravljati, toda pisateljica mu kmalu naloži nemogočo nalogo. Posluži se detektivske zgodbe. Še več, ta idealni umetnik, ki naj bi se dvignil nad to gnilo družbo, se celo mora spozabiti in hoče dejansko obračunavati s svojim nasprotnikom. Postal je živčen, kakor je vsa njegova okolica. Ideja bi morala zmagati kot ideja. Banalno je tudi dejansko obračunavanje med uredniki in lastniki listov.

Pisateljica je dejanje dobro zastavila. Začetni prizor je sicer predolg, a dejanje zraste do konca in obeta najboljše. Drugo dejanje z detektivsko zgodbo razočara. Potem rešuje predstavo situacijska komika do konca. Toda tu imamo spet tako stare in tako obrabljene rekvizite, da se jim sicer občinstvo smeje, a to je tudi vse. Gre do skrivalnice in mladi Zorin ima to nalogo, da vleče skrivnice iz skrivališč. Pojav Vrhunca je prav tako neoriginalen in kaže preočito na Gogolja. Zunanji okvir ustreza zahtevam, a v celoti je delo plehko.

Odlika dela pa je dialog, ki teče popolnoma nepriljubeno in gladko. Tudi jezik je čist in lep.

Ordrska podoba igre je bila z velikim trudom in z ognjem ustvarjena. Režiser g. Milan Skrbinšek je izrazil vse mogoče situacije, zrežiral skupine in dejanje razgibal do največje možnosti. Skozi vso predstavo so tako rekoč vsi igralci stalno na odru. Režiser je spretno razdelil skupine in vtil masi zelo naravno in nepriljubeno življenje. Inscenacija, ki jo je oskrbelo ga. Alenka Gerlovič, je bila lepa in primerna — le v prvem dejanju je bilo nekoliko stiske s sedeži, kar pa ni čudno, ker je bil ves igralski zbor na odru. Igralci so se potrudili in izvršili svojo nalogo do kraja. Treba je omeniti posebno nekatere. G. Vl. Skrbinšek je odlično v svoji nepriljubljenosti, simpatično in premeten falot. Ga. Starčeva je igrala osrednjo osebnost, ki zbira okrog sebe literarni krog, Vido Praznikovo. Podoba je bila dobra, mestoma preveč patetična. Njen mož, g. Cesar, ima to pot manj besede v hiši kakor navadno, a je tudi to svojo »ponižno« vlogo povsem dognano pripeljal do konca. Prikupna je njegova nečakinja, gđ. Rasbergerjeva, le patosa se še ni povsem iznebila. Med literarnimi mogočnjaki so najbolj ugajali: g. Košuta kot predsednik Kulturnega venca, g. Lipah kot ravnatelj lista »Dneva« in g. Bratina kot umetnik Skaza. Pavel Kresnik g. Nakrsta je bil boljši v zadnjih prizorih, ko je njegova poudarjena igra prišla do izraza in učinka.

Delo je vendar doživelo uspeh. Toda pri tem kričecem uspehu nikakor niso bili merodajni umetnostni vidiki.

11

Deterding, ki so ga imenovali »Napoleona petroleja«, je prehitel Rockefellerja. Šibki, mali Deterding je pričel boj, on je izbral bojno polje. Izbral je Kitajsko, ki je tako daleč od Rockefellerjevih petrolejskih polj in ločena od njih po nezasišano širokem pacifiku, hkrati pa ni tako daleč od Deterdingovih azi

Zahrbtn umor Antona Martinjaka

Ljubljana, 25. jan.

Včeraj ob 9 dopoldne je neznan komunist napadel s strelnim orožjem uradnika Kmetijske družbe g. Antona Martinjaka ter ga ubil. Gospod Martinjak se je vračal od maše v spremstvu svojih domačih. Pri polhovgrajski mitnici na cesti na Dobrovo, je pristopil k njemu Robežnik Ivko, doma z Viča, ga pokazal nekemu neznanu ter mu dejal:

>Tale je! — Ker je bil pokojni Martinjak v gosti gruči, je morilec e ponovno vprašal Robežnika: »Ali je tale?« Robežnik je odgovoril: »Ja, tale!« Nato je morilec skočil k Martinjaku, ga z naglim sunkom potegnil iz gruče ter ga ustrelil v glavo s strelom iz revolverja. Martinjak je imel še toliko moči, da je zbežal za kakih deset korakov. Morilec pa je tekel za njim in ves čas vanj streljal. Vsega skupaj je oddal 7 strelcev, ki so bili za Martinjaka smrtonosni. Martinjak je takoj umrl sredi svojih domačih, mame in sestre, ki sta šli komaj pet korakov stran od njega.

Ozadje umora gospoda Martinjaka je znano. Pokojnik je bil namreč tajnik pri posojilnici v Kozarjih. Blagajnik iste posojilnice pa je bil znani morilec Velkavrh. Velkavrh je izdal položnico, da bi z njo pri Zvezi dvignil tisoč lir. Martinjak je takoj spoznal roparski namen tega Velkavrhovega dejanja ter to nakano preprečil. Velkavrh si je namreč hotel omenjeni znesek prisvojiti za svoje razbojniške namene. Zaradi tega pa je seveda Martinjak padel pri njem v nemilost. Tako se sklepa, da je umor Martinjaka pripravil politični partizanski komisar Franc Velkavrh iz Vrbovev.

Pokojni gospod Anton Martinjak je bil že eno leto poročen. Zapušta soprogo in pet tednov staro punčko.

Ta grdi zločin partizanov spet dokazuje, da morilski nagon pri pripadnikih komunizma tako dolgo ne bode zatrti, dokler ne bodo iztrebljeni do zadnjega vsi komunisti. — Prav očitno pa je, da se nekateri še vedno niso mogli otresti vpliva komunistične propagande. Zato je tembolj razumljiva in upravičena želja vsega poštenega prebivalstva, da je s komunisti treba postopati radikalno in neodjenljivo, kajti le to je orožje, ki bo komunistične zločine zatrla.

Pogreb pokojnika bo jutri, t. j. v torek, ob 4 popoldne iz mrtvašnice pokopališča na Viču.

Več vlnudnosti, več obzirnosti in manj nerodnosti!

Ljubljana, 25. januarja.

Včeraj popoldne je predavala gđ. Lebarjeva v dvorani Pokrajinske delavske zveze o lepem vedenju služkinj in ostalih hišnih poslov. Predavanja podobne vsebine bi si želeli večkrat in sicer v najrazličnejših društvih, zakaj lepo vedenje in obzirnost sta nekaj, kar je potrebno stalno negovati. Sto in sto malih stvari je, katere bi lahko odpravili, in življenje bi postalo z malim trudom uglasjenije, prijetnejše in obzirnejše. Da bi morali pri tem sodelovati vsi stanoviti, naj bo razvidno iz naslednjih malenkosti, ki jih doživljate po ljubljanskih ulicah in lokalih dan za dnem.

In bilo je spet včeraj dopoldne v cerkvi. Med pridigo, ko je bilo vse tiho in so ljudje poslušali govornika, si začutil od zadaj energičnega možakarja, ki si je pomagal s komolci naprej. Na vsak način je hotel priti daleč spredaj in ker ni bilo prostora, si je pomagal s silo. Obzirno to vsekakor ni bilo. Če je želel moč stati spredaj, bi bil moral priti pravočasno. Podobno je bilo spet po maši pri izhodu. Med tem, ko se je množica valila iz cerkve, je bilo nekaj ženic, ki so se prav takrat privalile natoli. Če bi bile vlnudne in obzirne, bi počakale, kajti tudi pri cerkvenih vratih je potreben nek red...

Poglavje zase je seveda cestna železnica. Sedaj, ko so ulice mokre, je naval tem večji. Sprevedniki imajo težko delo in tudi ljudem, ki se prevažajo, ni prijetno. Drug z drugim morajo potrpeti, da bo bivanje v tramvajskih vozovih vsaj znosno. Vsakdo pa misli le nase. Ko se prerine v voz, je zadovoljen in pozabi na to, da mnogi zunaj še čakajo. Vlnudni ljudje bi morali sami skrbeti za to, da napravijo še kaj prostora za one, ki čakajo. Sami bi se morali pomakniti naprej, da bi bilo še prostora za dva, tri ali pet oseb. Često se zgodi, da je zadaj pri vstopu že vse nabito, nekje v sredini voza pa so prazne vrzeli. In ta in oni celo protestira, če ga opozoriš, naj stopi naprej.

Obzirnost je potrebna tudi glede sedeža. Po načelih vlnudnosti nima pravice do sedeža tisti, ki je prišel prej, temveč oni, ki ga je bolj potreben. To so včasih matere z otročički, šibki in bolehnih ljudje, oni s prtljago v rokah in podobno. Zlasti bi morala paziti mladina na to, da ne obsedi, kadar vidi ob sebi stari človeka, ki komaj stoji. Vzgoja v tem smislu je dolžnost starišev, pa tudi šole.

Malo več pozornosti kakor poleti, je treba sedaj pri prometu na cestah, ko je sneg tako naglo popustil in ko so na cestah mlakuže. Nikomur ni všeč, če ga poškrbijo in tudi tebi ne bi bilo. Kdor ima srečo, da ima močno obutev, ali celo škornje, ne sme pozabiti na mimoidoče, ki morajo paziti na vsak korak. Če zberem v tem kratkem poglavju še nekaj tovrstnega drobca, moram dodati:

Po gazi pred menoj sta korakala dva možakarja, od katerih se je prvi vnelil, da se ga je včeraj spet pošteno »nažrl«. Prav ta izraz je rabil. Kako neki bi bilo pri srcu človeku, ki bi prav tako lahko hodil za njima in ki že dolgo ni okusil četrtinke! In kako bi bilo otroku, ki še ni slišal takega izraza, pač pa marsikatero lepo besedo o zmernosti! — Glede pozdravljanja se ljubljanci ne morejo pritoževati, tu pa tam pa se le zgodi, da naletite na človeka, ki mu je težko reči dober večer, če vstopi v gostilno. Če bi se to zgodilo enkrat, bi govorili o raztresenosti, ki ni omembe vredna. Če pa se to ponavlja, gre za pomanjkanje vlnudnosti.

Kakor rečeno, včeraj je bilo za služkinje pre-

Dve zanimivi 45 letnici šentjakobskega okraja

Sedaj januarja je minilo 45 let, odkar je bilo podrti za vse Ljubljano znamenito, vsemu ljubljanskemu prebivalstvu v dobrem spominu ohranjeno poslopje, reduta, ki je stala na prostoru, kjer je sedaj šentjakobska dekliška osnovna in meščanska šola, poslopje, ki je bilo prvotno namenjeno za dom učnosti in vzgoje, pozneje pa za kraj raznih velikih in lepih veelic, raznih koncertov in napolnedni tudi za kraj, kjer se je sestajal k eejam stari kranjski deželni zbor, kjer so zborovali stari kranjski politiki in veljaki.

Konec januarja leta 1898, torej pred dobrih 45 leti, je reduta bila popolnoma podrti. Ljubljana je ž njo izgubila zadnjo hišo nekdanjih jezuitskih stavb okoli cerkve sv. Jakoba. Pred naseljitvijo jezuitskega reda v Ljubljani je bil prvotno takrat skoraj prazni frančiškanski samostan namenjen očetom jezuitom, vzgojiteljem mladine. Ker pa je bil takrat ta samostan blizu mestnega obzidja in mestnih vrat, je bila jezuitskemu redu prepuščena cerkev in ubožnica pri Sv. Jakobu. Ubožnica se je preselila v frančiškanski samostan. Prvi jezuiti so prišli v Ljubljano 21. januarja 1597, torej pred 446 leti. Sprva samo 2 patra in 1 brat. Jezuiti so kupili 30 bližnjih hiš in na njih prostoru potem sezidali novo cerkev s kolegiem in drugimi poslopiji. Gimnazija je bila nato odprta l. 1658. V tej znameniti gimnaziji so zajemali svojo prvo učeno znameniti možje Kranjske, tako Valvazor, Thalberg, Valentin Vodnik, Kopitar in Vega. Poslopje je l. 1744 popolnoma pogorelo. Takrat je postal žrtev požara ves šentjakobski okraj s Krakovim, kjer je prvi ogenj izbruhnil ter se prenesel čez Ljubljano k Sv. Jakobu.

V poslopiju je bila nameščena tudi normalka, hkratu pa tudi anatomijska dvorana. Del tega poslopja so od leta 1786 porabili tudi za razne prireditve, za veselice, koncerte in gledališke igre. Zato so začeli poslopje nazivati za reduto. Služila je temu namenu dobrih 112 let.

Vesakdo izmed ljubljancov se je smel udeležiti vsake veselice, izvzeti so bili prvici le službiniki v livrehaj, katerim je bil vstop strogo prepovedan. Vstop dalje ni bil dovoljen tudi civilnim osebam z ostrogami in z orožjem, razun vojakom. Vstopnina k veselicam je prvotno znašala 40 kr. in dostikrat tudi več. Lovci s puškami in sabljami niso smeli prestopiti redutnega praga.

V reduti so se prirejali posebno v predpustnem času razni elitni in drugi plesi. Tu je bilo torišče vesele ljubljane, ki je navadno rajala do ranega jutra. Bil pa je takrat še poseben običaj, ki se je v glavnih potezah ohranil še dolgo tja do začetka 20. stoletja. Po veselicih v reduti so navadno veseljaki, zlasti petična mladina z ženskimi svetom iskali zadnje okrepilo po raznih pekarnah na Starem trgu in pred škofijo. Pekli so spekli okusne žemljice in rogličke. Sveže so veseljaki použili, hkratu pa se krepčali s pristnim »brinovčkom«, ki so ga pekli dobivali iz Polhovega gradca ali pa iz Dan, občina Startrig pri Raketu ali pa iz vinodolne Istrije, ki je tudi bogata na brinju.

Torišče veselja pa se je spreminjalo dolgo dobo let tudi v torišče političnih in parlamentarnih debat. Tam so zborovali očetje in člani kranjskega deželnega zbora, v katerem je imela sprva odločilno besedo veleposelniška in graščinska skupina, pozneje si je kmetijski stan priboril primeren ugled in važno besedo. Kadar je v reduti zboroval kranjski deželni zbor, so bile okrog in okrog redute potegnjene dolge in debele verige tako, da je bil dohod raznim vozovom med zasedanjem deželnega zbora popolnoma zabranjen in je bila tam vojna prepovedana. Deželni možje so zahtevali popoln mir, ko so sklepali razne zakone za napredek Kranjske in določevali deželne davke.

Reduta je bila posebno dobro obiskovana v letih zasedanja ljubljanskega kongresa. Takrat so se v reduti vrstile velike in razkošne veselice. Prav tako je bilo mnogo veselic v letih francoske okupacije. Ohranjeni so tu in tam še spomini na te veselice in na kavalirske plemenitaše, ki so se v častnem spremstvu vozili v reduto na veselice prireditve.

Ko je konec januarja 1898 stara reduta izginita, so začeli pripravljati prve temelje za novo šentjakobsko šolo, ki torej slavi to leto nekako 45 letnico, ko so pričeli z zidanjem moderne šolske stavbe. Tako zaznamuje šentjakobski okraj te dni kar dve zanimivi 45 letnici!

Tajnost komunističnega vodstva

Značilnost komunistične taktike je, da skriva prave namene, skriva pa tudi resnično — vodstvo. Če bi ljudje poznali pravi obraz komunizma, bi se gotovo s studom od njega obrnili. Prav tako pa so ne dali zapeljati, če bi poznali njegove prave voditelje. Zato komunisti skrbno skrivajo vodstvo in vedno pošiljajo na površje ljudi, ki so v javnosti dobro zapisani. V polpretekli dobi je bilo pri nas mnogo ustanov, ki so bile na zunanjo korektno in so jih tudi predstavljali spoštovanja vredni ljudje, v resnici so jih pa vodili komunisti. To so bile navadno kakšne strokovne organizacije ali ustanove, knjižne založbe, umetniški ali literarni klubi itd. S temi ustanovami so komunisti znali spretno preplesti zlasti naše kulturno življenje pred vojno ter ga na ta način boljšeizvirati. Sami so ostali varno skriti v ozadiju, v ospredje pa so porivali razne kulturne delavce večje ali manjše pomena, znanstvenike ali napol znanstvenike in sploh take, ki so bili dobri za nekaj mostov med pošteno javnostjo ter med komunizmom.

Načelo o tajnosti vodstva imajo komunisti tudi med lastnimi vrstami. Navadni člani ne vedo za imena članov višjih odborov. Toliko bolj znajo in morajo torej komunisti skrivati svoja imena pred javnostjo.

Za ustroj partizanskih čet je znano, da jih popolnoma obvlada organizacija komunistične stranke. Niti en sam oddelek ne more biti odtegnjen vodstvu in nadzorstvu stranke. Komendant ali komandir oddelka je namreč vedno član komunistične celice, ki ima odločilno in neprizivno besedo v vseh važnejših zadevah. Prav tako je politični komisar oddelka vedno član komunistične celice. Vendar sta tako eden kakor drugi le navadna člana. Vodja celice je njen tajnik, ki odloča z zadnjjo besedo o vseh važnejših stvareh. Ta tajnik pa je vedno le navaden borec v partizanskih vrstah. To je izvedeno v vseh oddelkih in štabih, od najmanjšega pa do največjega, torej od čete pa do grupe. Glava partizanskega oddelka torej ni komendant ali pa politični komisar, temveč tajnik strankine celice, ki je navaden borec, skrit in nepoznan. Le komendant in politični komisar vesta zanj in se mu pokoravata.

Znano je tudi, da je takozvana »osvobodilna fronta« vsaj začetno tudi imela dva odbora. Prvi, širši, je bil sestavljen iz raznih brezpomembnih ter ambicioznih ničel iz vseh mogočih političnih opredeljenj. Ta odbor je imel nalogo, da predstavlja »osvobodilno fronto« pred »pošteno« javnostjo. V ozadiju pa je stal resnični odbor »osvobodilne fronte«, sestavljen iz samih komunistov. Ta je imel dejansko v rokah vse organizacije in vsa sredstva, zato je odločal le vedno on, širšemu odboru pa*je že znal sugerirati prijetno in laskavo zavest, da predstavlja glavno vodstvo »osvobodilne fronte«.

Zlasti značilno za to spretno komunistično taktiko pa je poglavje iz nasega kulturnega življenja. Pred vojno so skoraj večino slovenskih kulturnih ustanov dobili pod svoje vodstvo komunisti. Seveda javnost za to ni vedela, še več, celo taki, ki bi to lahko vedeli, niso prišli do tega spoznanja. Učinki pa so se izkazali vedno kot plod premišljene komunistične akcije. Tako so najrazličnejše knjižne založbe izdajale v velikih nakladah marksistična ali napol marksistična dela, razni odbori javnega značaja pa so ta dela nagrajevali. Navede tipičen primer je bila prava zadeva okrog Prežihovega Voranca — Lovrenca Kuharja, ki je, čeprav policijsko preiganjan, dobil literarno nagrado od javne ustanove. Ni je dobil zato, ker je bilo njegovo delo kvalitetno prvo, temveč zato, ker je tako odločilo komunistično vodstvo. Kako se je potem ta odlok vodstva izrazil pri glasovanju o nagradi, je zopet vprašanje raznih osebnosti, ki so vedno pripravljene »delati« mostovec. Enako spretno so znali komunisti obvladati literarno kritiko. Dobro je bilo to, kar je služilo ciljem komunistične stranke, slabo to, kar je bilo z njim v opreki. Te volje komunističnega vodstva niso ponavljali samo levčarski listi in revije, temveč tudi taka glasila, ki so bila komunizmu sicer nasprotna. Mnogi publicisti in flankarji so si domisljali, da pišejo svoje originalne domisljice, medtem ko so le suženjsko ponavljali to, kar je odločila klika komunističnega vodstva.

Brez dvoma je ta taktika komunistov, da ostanejo skriti v ozadiju ter iz tega ozadija potem vodijo najrazličnejše akcije, za komunizem zelo uspešna. Brž ko se pa razkrije pravo ozadje in ugotovi resnično vodstvo, so načrti komunistov prekrizani in akcija onemogočena. Morda je bila napaka našega polpreteklega kulturnega življenja prav v tem, da nismo bili kritični v presojanju raznih ustanov, dogodkov, struj in organizacij, ki so jih dejansko vodili komunisti.

Knjigovodstvo pri bolgarskih trgovecih. V smislu veljavnih zakonskih določil mora vsak trgovec v Bolgariji voditi predpisane trgovske knjige. Izjema pa velja za posamične predrečje kolektivne in komanditne družbe, ki plačujejo letno do 10 tisoč levov družbenega davka.

Slovenčeva podružnica
na Miklošičevi cesti 5 še vedno redno posluje. Sprejema naročnine in oglase ter daje tozadovna pojasnila. Istotam lahko kupite vse doslej izšlo knjige „Slovenčeva knjižnica“

KULTURNI OBZORNIK

Hrvatska enciklopedija in Slovenci

Uredništvo HE in uprava Hrv. Izdavalčkega Bibliografskega Zavoda, ki HE izdaja, resnično zaslužita vse priznanje: HE uspešno zmaguje vse težave, ki v današnjem vojnem čas nemaloma ovirajo tako velikansko in tako na široko zasnovano delo. V dveh letih so izšli že trije zvezki, torej četrtina celotne Enciklopedije, ki je preračunana na 12 zvezkov. V vsakem zvezku je tolikšno bogastvo miselne in oblikovne lepote, katero je ustvarilo človeštvo po svojih pesnikih in pisateljih, slikarjih in kiparjih, glasbenikih in modroslovcih, stavbenikih in znanstvenikih vseh duhovnih in prirodoslovnih panog, da tega v časopisnem poročilu niti od daleč ni mogoče nakazati. Ker je o 1. zv. »Slovenec« že poročal, bom na kratko spregovoril o vsebini 2. in 3. zvezka, hkratu pa bi se rad pomudil ob vprašanju, koliko se to monumentalno delo ozira na Slovence in kako poroča o naših kulturnih delavcih in dejanjih.

Druga knjiga HE obsega 728 strani in prinaša snov »Autonomasi—Botoc«. Med drugim je to obdelano: autonomija, autoportret, avtorsko pravo, Avari, Avignon, Azija (21 str. dolg članek), Babilonija, Bačka, badnjak, baker in bakrena doba, bakterije, balet, Balkan (20 str.), ban, Banat, banka, Bantu, Banja Luka, Baranja, Barcelona, barok, Baski, baščanska plošča, Bavarska bazilika, Dunaj (Beč) in dunajski listi, Belgija, sv. Benedikt in benediktinci, Bengalijski, bencin, Beograd, Berlin, Betlehem, beton, beuronska umetnost, biblija (34 str.), bibliografija, bidermajer, bizantinsko kraljestvo (44 str.), Belorusija, Bog, bogoslovje, bogomilci itd. Med imeni velikih mož drugega zvezka se ome-

njajo: Lj. Babič, Babič-Gjalski, Bach (državnik), Bach (skladatelj), H. Bahr, Balzac, Baudelaire, Bazala, Vl. Bečić, Beethoven, Begović M., Belić (11 vstrelj), Bellini, Berdjajev, Bergson, Bertoz, Bernanos, Berneker, Bernini, Bjelinski, Björnson, Boccaccio, Boileau, Bismarek.

Slovenci smo v tem zvezku obdelani pod imeni: Avsenek I., Ažbe A., Baba v Karavankah in v Kamniških planinah (s sliko), Babnik J., Badjura R., Bajuk M., Bamberg O., Baraga I. (s sliko), Barbara Celjska (s sliko), Barle J. (slika), Bartol-Nadlišek M. in Bartol Vl., Basaj J., Baš Fr., Baša I. in J., Baško jezero, Beg A., Begunje, Begunjščica, Bela Krajina, Bela peč, Belar A. in L., Belec I., Benigar I., Bergant F., Berneker Fr., »Beseda«, »Besednik«, Besednjak Eug., Betetto J., Bevč Fr. (s sliko), Bezenšek A., Bežjak, Bežjak J., Bežek V., Slovenski prevod biblije, Bibliografija pri Slovencih, Bile J., Birola Gv., Bizelski, Blaznik J., Bled (s sliko), Blejsko jezero, Blejske toplice, Blegaš, Bleiweis J. (slika), Bloke, Bogenšperk (slika), Bohinec V., Bohinj, Bohinjska Bistrica, Bohinjsko jezero (slika), Bohinjec P., Bohorič A. in bohoriči.

Tretji zvezek ima 800 strani, 54 strani prilog v bakrotisku, več prilog v barvah in veliko število podob med tekstom. Snov te knjige sega: »Boja—Cleveland«. Omenil bom samo nekaj najpomembnejših gesel: Boka Kotorska, Bolivija, Bosna in Hercegovina (cela monografija na 63 str.), Brahma, brahmanizem, brak (zakonska zveza), Brazilijska, bratovščine, brod (ladja, 48 str. dolg članek), bron, brzoglas (telefon) in brzjav, budhizem, Bulgarija (25 str.), Bunjevci, borza, Buškani, chehi, carina, celuloza, cement, centralizem, cesta, cibori, Cigani, cena, cepljenje, Cincirji, cink in cinkografija, cisterna, clairobscur itd. Sedaj še nekaj imen velikih mož svetovne zgodovine: sv. Bonaventura, Bossuet, Bourget P., Bošković, Brezina, Byron, Calderon, Camoes, Cervantes, Carducci, Carlyle, Cavour, Cezar, Chateaubriand, Chesterton,

Chopin, Ciceron, Claudel P., Botticelli, Bosch, Bramante, Breughel, Bukovac, Callot, Canova, Caravaggio, Carpaccio, Cellini, Cézanne itd.

Slovenec zastopajo v tem zvezku: Bonač I., Bonomo, Borko B., Borovnica, Borštnik Ign. in Sofija, Borut, Božič J., Bradaska Fr., Bralina V., Bravnica M., Breje Janko, Brezje, Breznik A., Brezno—Hudajama, Brezovšek I., Brežice, brziški spomeniki (celostranski posnetek), Budal A., Budna Lenart in Samuel, Buškšek Berta in Rudolf, Bulovec K., Caf O., Cankar Ivan (s sliko) in Izidor, Cankarjeva družba, Carnens I., »Carniolac« (revija 1908—1919 in časnik 1838—1844), Cecilijansko društvo, Cegnar Fr., Celestin Fr., Celje, Celjski strop, Celjska kronika, Celjske slovenske novine, Celjski grofje (7 slik!), Cerknica, Cerkniška, Cerkniško jezero, Cesar I., Chikaška izjava, Cividale del Friuli (Cedad).

Naštel sem prav vsa imena, ki v 2. in 3. knjigi govore o Slovencih; sedaj lahko vsakdo presodi, koliko HE izbrno poroča o naši kulturi. Ker ima HE za slovenske probleme svoje slovenske sodelavce, bo krivda na njihovi strani, če niso dovolj izbrpali vsega gradiva. Med sodelavci HE so naslednji Slovenci: dr. D. Cvetko, dr. F. Glonar, dr. M. Kos, dr. Fr. Mesesnel, dr. B. Kreft, dr. A. Pirjevec, dr. J. Rus, dr. A. Slodnjak, dr. I. Slokar in J. Turk (v 1. in 2. zv. se imenujeta še prof. V. Novak in prof. dr. J. Polec, katerih pa v 3. zv. ni več).

Kvaliteta slovenskih prispevkov je v splošnem na taki višini, da nas dostojno reprezentira pred drugimi narodi in se lepo uvršča med najboljše članke HE. Zlasti možje preteklih dob, katerih definitivna ocena je že v SBL, so tudi tukaj izbrpne zastopani in temeljiteje obdelani. Le k člankoma o Bevku in Ivanu Cankarju bi pripomnil, da ob Slodnjakovi deskriptivni metodi ne do bimo dovolj strnjene in pregledne označe obeh umetnikov. Razen tega sta se pri Cankarju do-

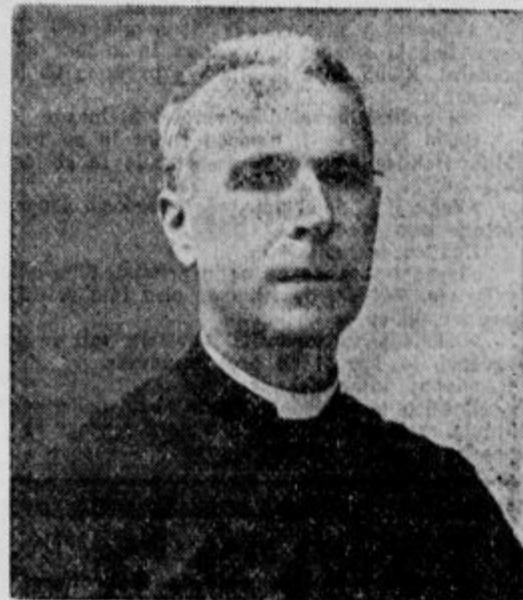
godili dve hudi napaki: nam. »književna kračac mora biti »književna gradca«, nam. »materijalne tihe žrtve« pa »materije tihe žrtve«. Medtem pa občutimo, da so naši sodobniki premalo upoštevani. Naj omenim samo nekaj imen, katerih pogrešam v HE: dr. Anton Berkopec, Bogoljub, Bogoslovni vestnik, Bogovič (katehetika), dr. Fr. Bradač, dr. A. Breclj, »Brenclj«, Alešovčev humor-satirični list, katerega v 1. knjigi HE (str. 219) napačno hrvatijsko »sčtršenom«, Canjkar St., Cerkveniki Angelo, Cimperman J. Pa se bo našlo še več takih pomankljivosti, ki so v našo veliko škodo. HE je temeljno delo, ki se tiska za dolga desetletja in bo služilo v informacijo celim rodovom. Zato bi po mojem mnenju v takšno delo spadali ne samo velikani in pionirji v zgodovini človeštva, marveč tudi skromnejši delavci pri kulturni stavbi narodov. Takim manj pomembnim se pač odmeri manj prostora, čisto pozabiti in prezreti pa jih ne smemo. Upam, da uredništvo HE, ki tehničnim in drugim panogam, katere so že po svojem značaju mnogo bolj podvržene razvoju in spremembam (n. pr. obseg in meje držav), posveča toliko prostora, ne bo prezokosrčno ravnilo s članki kulturno zgodovinske vsebine. S tem bi vsaka knjiga E narasla komaj za nekaj strani, njena vrednost in praktična uporabnost pa bi se neizmerno dvignila, saj bi svojim naročnikom, med katerimi je tudi mnogo Slovencev, nadomestila SBL in še izpolnila vrzeli, ki so nastale od izida prvih sešitkov SBL. Zato bi bilo želeli, da si uredništvo HE pritegne še enega sodelavca za slovensko sodobno slovstvo. Pred nami je vendar še celih 9 knjig in zato je sedaj najlepša priložnost, da se za prihodnost preprečijo podobne pomankljivosti HE. S tem bi to velikansko delo, ki razodeva izredno skrbnost in vestnost uredništva in sodelavcev in je tudi po svoji tehnični strani na vrhuncu, pridobilo tudi na svoji vsebini,

Jžja Gregorič,

Ob osemdesetletnici Ivana Trinka

V Udinah praznuje danes 80 letnico svojega rojstva spoštovani kulturni delavec msgr. Ivan Trinko. Ko se ozira nazaj na svoje dolgo življenjsko pot in dela obratno o svojem neumornem trudu za dobrobit ljudstva, iz katerega je izšel, mora pač priznati, da je bil sam božji blagoslov z njim in njegovim delom. Svojemu ljudstvu je bil vzgojitelj, vzornik in vodnik. Njegov vsestranski duh je ustvaril dela neminljive vrednosti ne samo v pesništvu, marveč tudi v glasbi

in slikarstvu in ne nazadnje tudi v znanosti. In še enaki: veliko, zares veliko je storil za kulturno zblizanje in razumevanje italijanskega in slovenskega naroda.

Msgr. Ivan Trinko se je rodil 25. jan. 1863 v Torcimonleju pod beneškimi pobochem Matajarja. Ze zgodaj ga je hrepenenje zvalo v svet, saj se Nadiška dolina pod njegovo vasjo odpira v nepregledno dalje furlanske nižine. Ljudsko šolo je opravil v Cividadeju, nakar je, kakor toliko fantov njegove ožje domovine, vstopil leta 1875 v nadškofijsko gimnazijo v Udinah, ki jo je skonal ob enem z licejem (našim šestim do osmim gimnazijskim razredom) leta 1882. Posvetil se je bogoslovnim študijem, da bi ostal med svojim ljudstvom. Ko je odslužil vojake, je bil 19. junija 1886 posvečen v mašnika. Naslednji dan je že pel novo mašo v svojem domačem kraju. Ni mu bilo dano, da bi skrbel za dušno pastirstvo med svojimi deželani, zaradi izrednih sposobnosti so ga takoj po novi maši poklicali za prefekta v bogoslovno semenišče v Udinah, kjer je postal leta 1889 profesor latinščine in italijanščine, leta 1894 pa profesor modroslovja na liceju.

Za slovenščino in njeno literaturo se je začel zanimati že v četrti gimnaziji. Slovensko knjigo je spoznal že prej. Njegovi domači so hranili več starih knjig iz 18. stoletja (Evangelije in liste, pridige itd.) in so bili naročeni tudi na knjige Družbe sv. Mohorja. Sprva ni maral zanje, ker ni znal slovensko brati in jih tudi razumel ni. V četrti gimnaziji pa se je lotil ob počitnicah Mohorjeve povesti »Mati dobrega svetca« — kakor je sam pripovedoval dr. Resu (Cas, XVIII. 1923), ki jo je prebral šestkrat, dokler je ni razumel. Kakor sam pravi, ga je zlasti zanimal Mohorjev Koledar. Kot šestosolce se je potem začel načrtno učiti slovenščine, in sicer brez učiteljev, brez slovarja in drugih pripomočkov, samo s pomočjo knjig, pri čemer mu je pomagala mati, preprosta, toda razumna žena, ki mu je prebrala knjige. Knjige je naročeval iz Ljubljane, za kar je dal zadnje krajarje. S težavo si je počasi sestavil sam svoj slovarček, toda vztrajnost je zmagala in kmalu je slovenščino tako obvladoval, da je začel v njej celo pesniti. Knjige mu je posojal tudi ronški kaplan Peter Podreka (1822—1889), ki je sam pesnil v slovenščini in pošiljal svoje prispevke Zgodnji Danici, Zori in Soči, ter branil Prešernove Poezije v prvi izdaji kot največji zaklad.

Ko je bil v prvem letniku bogoslovja, se je prvič oglasil v ljubljanskem »Ljudskem glasuc« z opisom svojih rojakov (1883). Leta 1884 je po-

stal »Ljubljanskemu Zvonu« benežanski pripovedki »Vedomec« in »Divje žene ali krivopelec«.

Na pobudo Simona Gregorčiča je izdal leta 1897 pri Gabrščku svoje »Poezije«, ki so s posebno odo posvečene tedanji nevesti Njegovega Veličanstva kralja Heleni Črnogorski. Tedanja slovenska kritika je pesmi kaj nemilostno sprejela, s čemer je storila pesniku veliko krivico. Pri »Dom in svetuc« so prišle v nemilost, ker je bil pesnik sostrudnik »Ljubljanskega Zvona« (kritik A. Medved), pri »Ljubljanskem Zvonu« pa so prav tedaj mladi metali v ropotarnico Stritarja z njegovim »svetoboljem« (kritik T. Doksov-Jesenko). Urednik »Doma in svetac« dr. Lampe se mu je pozneje pisмено opravičil, da je kritika brez njegove vednosti prišla v list. Kritika je prezrla v njem bogonarjenega pesnika, ki se mu duša vije in trepetja v pesmih ko prenapeta struna. Kajpak se jim pozna vpliv Stritarjev (svetobolje), Jenkov, Simon Gregorčičev in Franc Prešernov, vendar so kljub vsemu le njegove, iz boleznega krika trpečega srca porojene. Pozna se jim pa tudi vpliv italijanske lirike, zlasti Leopardija, ki je bil njegov ljubljence. Sam pravi, da niso njegove pesmi niti dobre slovenske niti dobre italijanske, ker je bil pod vplivom obeh literatur. Zaradi italijanskega vpliva dolgo časa ni mogel razumeti duha slovenske poezije, ki je klena ko gruda, medtem ko je italijanska elegantna in subtilna. V nekem pismu z dne 12. decembra 1882 pravi Trinko: »Dobro bi storili Slovenci, ako bi čitali italijanske klasike. Po mojem mnenju opevajo Italijani bolj pesniške, bolj vzvišene predmete kot Slovenci.« Vendar mu je kritika zagrenila nadaljnje pesniško delo, dasi je pozneje napisal še več prigodnic, ki jih je posvečal ob novih mašah svojim bivšim učencem in ki so izšle v posebnih knjižnicah (Videnje, Ob novi maši itd.). Njegove pesmi označuje tudi neko posebno preroško videnje.

Ko smo že pri njegovem pesniškem ustvarjanju, naj še povemo, kako je sodil o slovenski moderni pa o slovenski literaturi sploh. V pogovoru s pokojnim dr. Resom ob svoji šestdesetletnici (Cas, 1923) je dejal, da se Slovincem vse preveč mudi. »Niti polovice tega, kar bi morali napraviti v eni smeri, ne naredimo, pa se že obračamo na drugo pot. Napredovanje ne sme biti nasilno, ampak popolnoma naravno, samo iz sebe, logično, nepretrgano in brez skokov.« Noče biti okostenel v starih nazorih, vendar misli, da mora biti umetnik vodnik narodu, slovenska umetnost pa se vse preveč oddaljuje od narodne mase, tako da ji postaja nerazumljiva. Slovencev ni toliko, da bi si mogli umetniki ustvariti samo sebi zadoščujočo republiko. Ne mislim s tem zavreči vsega umetniškega ustvarjanja med Slovenci, ampak le, kar je pretiranega, zlasti one struje, ki jih je preplaval internacionalni razmah. — Mar ni povedal popolnoma prav, saj smo sami doživeli nezdrav razvoj v slovenski literaturi po vojno časa.

Med svojim pesniškim oddihom v letih 1897 do 1929 nas je seznanjal v lepih opisih s svojo ožjo domovino. Svojemu duhovnemu mentorju Podreki se je ob njegovi smrti (1889) oddolžil s toplim člankom v Ljubljanskem Zvonu leta 1890 in ob stoletnici njegovega rojstva leta 1922 v gorizijski Mladiki. Svojega rojaka Jakoba Štelina je opisal v »Doma in svetuc« leta 1941. Zgodovino svoje ožje domovine, njene krajevne lepote in barvitost njenega narodopisnega bogastva je opisoval v »Dom in svetuc« leta 1898, Koledarju Mohorjeve družbe za leto 1905, »Dom in svetuc« leta 1907, v »Adrijskem almanahu« za leto 1923 in še marsikje drugod. Ni mogoče ravno reči, da bi šele njegovi spisi vzpodbudili zgodovinarja Simona Rutarja za njegovo temeljito in doslej osamljeno monografijo o Trinkovi ožji domovini, saj jo je izdal že leta 1899.

Msgr. Trinko je tudi na znanstvenem področju pokazal svojo veljavo. Pisal je znanstvene razprave v italijanskem in latinskem jeziku za akademijo v Udinah, katere član je bil in ki je izdajala njegova dela. Poglobljaj se je v filozofske, teološke, zgodovinske, jezikoslovne in etnografske probleme. Občinska knjižnica v Udinah ima v svojem seznamu zapisanih kakih 20 Trinkovih znanstvenih razprav: o furlanskem modroslovcu De Giorgiju, o »Največjem problemu sodobnega modroslovca, ki jo je bral leta 1926 na akademiji v Udinah, o naravi teles itd.

Glasba ga je zmerom privlačevala. Izkazal se je kot spreten glasbenik, saj se mnogo njegovih maš poje po Furlaniji. V našem »Cerkvenem glasbeniku« je objavil motet »O sacrum convivium«, v zbirki »Slava presveti Eucharistije« pa mešani zbor »Molim te ponižno, Mnogo njegovih skladb je še neobjavljenih. Napisal je tudi več razprav za glasbenega področja, kakor o starih cerkvenih napevih med Slovenci, o J. Tomadinju in cerkveni glasbi itd.

Msgr. Trinko je tudi upoštevanja vreden risar. Svoje risbe je včasih razstavil na umetniških razstavah v Udinah. Precejšnja zbirka perorisb se mu je izgubila med avstro-ogrsko okupacijo v prejšnji vojni.

Italijane je spoznaval tudi s slovensko in slovensko literaturo. Njegovi prevodi se gladko berejo in se zelo približujejo izvorniku. Ob Prešernovi stoletnici je prevedel nekaj njegovih pesmi. Še prej pa je seznanil italijansko javnost s Stritarjevimi »Gospodom Mirodolskim« (Il Signor di Valpacifico). Prevajal je tudi Gregorčiča in Tavčarja. Iz slovenske literature je prvi prevedel nekaj povesti Tolstega, prevedel je tudi Gogoljevega »Tarasa Bulbova«, nekaj črtic Turgenjeva, priredil izbor iz Puškina in Nekrasova, iz poljščine pa je prevedel Sienkiewicza in Chlumeckega.

Vzdrževal je stike z slovenskimi pisatelji in še hrani pisma Gregorčiča, Funtka, Aškercera, profesorja Levca, zgodovinarjev Rutarja in Grudna, dr. Evg. in Fr. Lampeta, dr. Oblaka, prof. Jagiča in jezikoslovca Bauduina de Courtenya. Osebnost in pismente je mnogo občeval tudi z odličnimi možmi drugih slovenskih narodov.

V predledku med obema vojnama je razen že objavljenih »Naših paglavcev« spisal skupaj z dr. Musonijem informativen in strogo objektivne spis o bivši državi in leta 1930 iz potrebe svoje šolske prakse — poučeval je namreč bogoslovce pa tudi gimnazijce v slovenščini — slovensko slovnico za Italijane (Grammatica della lingua slovena ad uso delle scuole). Akademija v Udi-

nah je leta 1940 izdala tudi obširno knjigo »Storia politica, letteraria ed artistica della Jugoslavia«. S tem pa se ni izprana vsa njegova pisateljska delavnost, saj dr. Res, ki je v Casu leta 1925-26 v članku »K Trinkovi bibliografiji« objavil obširen pregled njegovih del, sam pravi, da so njegove bibliografske navedbe, žal, še zelo nepopolne. Podoben pregled je podal v Koledarju Goriske Matice za leto 1933 Slavko Slavec po Fr. Fatorella »Storia della letteratura italiana e della cultura nel Friuli«, ki je izšla leta 1929 v Udinah.

Msgr. Trinko se je zmerom in povsod zavzemal za kulturno zblizanje med Slovenci in Italijani. Še leta 1923 je v razgovoru z dr. Resom (Cas, 1923) poudarjal, da so samo politične razmere v teku zgodovine zakrivile, da vezi med obema narodoma niso mogle postati priskrnejše.

Tako smo nanizali v nekaj vrstah obsežno jubilatno življenjsko žetev, iz katere se bodo hranili in iz nje črpali mož za kulturno rast še pozni rodovi! Bog mu daj zdravja še mnogo let!

Balkanska razstava

Priredila jo bo še to leto Madžarska ter bo na njej prikazala politične in gospodarske zveze te države s posameznimi balkanskimi pokrajini, narodi in državami.

Vino iz kave

Glasilo narodnega zavoda za kavo v Karakasu, glavnem mestu južno-ameriške republike Venezuele, poroča o pridelovanju vina iz kave. Po zadrževanju tega lista je vino, pridelano iz kave, zelo okusno in pitno ter so se ljudje nanj zelo hitro navadili. Tamošnji gospodarski krogi računajo, da bodo s proizvodnjo vina iz kave prihranili velike izdatke za uvoz vina iz drugih krajev, ki so znašali letno najmanj 2 milijona 800 tisoč bolivarjev.

Državno nogometno prvenstvo:

Neodloženo v Livorno — Ambrosiana pred Torinom

17. nogometna nedelja v italijanskem državnem prvenstvu nas je zanimala prav zaradi tega, ker smo pričakovali, da bodo v Livorno razvozljali uganko: kdo je boljši Livorno ali Torino. To pa se ni zgodilo. Derby letošnjega prvenstva je končal neodloženo z 0:0. V ostalem, že gledamo s povečevalnim steklom, lahko najdemo tudi v tem izidu nekaj razlike. Livorno je igral namreč doma in je imel prednost lastnega igrišča ter lastno publiko in je zaradi tega niela na njegovi strani manj vredna od one na strani Torina.

Ničla na strani Torina je prišla zelo prav tretjemu, namreč Ambrosiani. Ta se je poigrala z Ligurio, jo odpravila s 5:1, si opomogla z dvema točkama in se postavila med Livorno in Torino. Tako je sedaj na vrhu tale vrstni red: Livorno vodi s 24 točkami, Ambrosiana jih ima 23, Torino in Juventus pa po 22. Tako je torej tudi Juventus med najboljšimi. Kaj prida težke nalogo pa niso

imeli včeraj igralci Juventusa. Doma so igrali z Benečani in jih premagali s 5:2.

Za presenečenje so preskrbeli včeraj Triestinci. Doslej je v enajstorici nam najbližjega močiva hudo škripalo in kar navadili smo se že večnih neodločenih izidov. Kdo bi pričakoval, da bo Triestina premagala močno Fiorentino? Tista Triestina, ki je znala doslej samo enkrat zmagati, ki je igrala 9-krat neodloženo in ki je morala 6-krat položiti orožje! Včeraj se je vendar enkrat tudi Triestina nasmejela sreči in ji dala toliko poleta, da je odpravila Fiorentino kar s 3:0. Nenavadno udarni so bili tokrat tudi igralci Bologne. Rimski Lazio, ki ga je vodil sam najboljši strelec Piola, je doživel v Bologni hud poraz. Piola sploh ni prišel do strela, je pa zato moral njegov vratar sprejeti kar štiri. Izid je bil 4:0 za Bologno.

(Dalje na strani 6.)

Za vedno nas je zapustil naš ljubljani mož, oče, sin, brač, stric, svak in zet, gospod

Anton Martinjak

uradnik Kmeijske družbe

Na zadnji polji ga bomo spremili v torek, 26. januarja 1943, ob 4 popoldne iz mrlišnice pokopališča na Viču k večnemu počitku. Prosimo tihega sočalja.

Kozarje, Ljubljana, Senj, dne 25. januarja 1943.

Globoko žalujoči: Zora, žena; Marjanca, hčerkica; Anton, oče; Ivana, mati; ing. Dore, brač; Ivanka por. Resnik, Mici por. Anžič in Anica, seslece, ter družina Grčar — in osialo sorodstvo

Umrla nam je naša ljubljena mama, gospa

MARIJA KRANJC

roj. DEKLEVA

K zadnjemu počitku jo spremimo v torek, dne 26. januarja 1943, ob pol 3 popoldne z Zal, iz kapele sv. Andreja na pokopališče k Sv. Križu. Sveta maša zadušnica bo darovana v Zavetišču sv. Jožefa.

Ljubljana — Beograd — Kranj, dne 24. januarja 1943.

Zaluojače rodbine: KRANJC, CIUHA, DEKLEVA

Kupujte pri naših inserentih

Čitajte in širite »Slovenca«!

TOMAŽ POKLUKAR:

V dalji so se vzpenjali v nebo grebeni Kamniških planin in zdela se je, kakor da strmiš v eno samo čudovito goro z desetimi vrhovi. Druga za drugo se skrivajo Kočna, Grintovec, Skuta, Ojstrica... Skupine prvih obrobnih sten blestijo v zlatu, kakor da bi se vzpenjali po njih čreda samih zlatorogov. Vrhovi v sredini se prelivajo v oranžnih barvah, oni zadaj pa se zdijo že toplejši, nekam skrivnostno vijoličasti.

Ah lepe ste kamniške sestrice od daleč, kadar se postavite druga za drugo in vas božajo žarki zahajajočega sonca!

Kamorkoli se ozreš, čutiš drugačne motive, oblike in barve. Karavanke kažejo svoja gola rebra, kamniške se ovijajo v praviljno rdečico, za Voglom mrholi valovanje kotanj in vrhov, orjaške čeri Juljskih dvorov pa se že pripravljajo na mrzlo noč.

»V pol ure moramo biti doma,« se oglasi Matevž. »Ce ne nas bo zalotil mraz.«

»Oblecite se Marjeta, vsi se zapnite!«

Potem so se utrgal Matevž z vrha in smučil se zdrvele po snegu, ki je že dobival sloj skorje. Da, če bi bil Matevž sam, bi smuknil naravnost v dolino; tako pa je moral izbirati smer, ki ne bo pretežka, da bodo drugi uživali. Tudi smučki učitelj se mora žrtvovati za druge. Nekateri so se spustili kar v jati za svojim vodnikom, manj izurjeni pa so počakali, da bodo sami šteli »postajec«.

Ko so prispeli v dolino, so šele prav čutili, da so prišli v področje mraza. Mokre rokavice so začele zmrazovati, hica žareti, premaženi uhliji so skvelili, drevje se je ovijalo v bodičasto ivje. To je bil razlog, da je vsak hitel kolikor je mogel.

»Sijajno je bilo danes... nebeško lepo... prekrasno,« so bile besede, ki ste jih čuli pred domom, ko so spet zahreščale dilce na pragu in ko so si ljudje z medlecani strgali sneg z obleke. Smučil so morale v svoj hlevček, dobri šolarji pa so se razveselili toplote doma.

Pokljuka v megli.

Ko so se prikazale vse zvezde na nebu, so videli neke med poključskimi gozdovi eno samo svetlo točko: topli dom z vencem oken, odkoder je žarela svetloba v ledeno noč. Ce bi prisluhnile, bi slišale godbo; če bi pokukale skozi okno, bi zmajevale s svojimi srebrnimi glavami... Videlo je Matevž, postavnega fanta od fare, kako vrti v plesu pivavolasa Marjetico. Oba žarita, oba se smejeta.

Njenega zaročenca še ni bilo, pač pa je prišla sprememba vremena.

Jug je pritepel oblake in megla se je vlekla z jezerske strani ter se usedala na šume, klance in ravnice. Sami oblaki, sama megla! Ni hotelo snežiti, še manj pa je kazalo, da bi sonce kaj kmalu premagalo vso debelo gmoto, ki je zavladala nad planoto ter težila kakor težka misel srce bolnika.

Gostje so čakali lepših dni, nekateri pa so že obupali. Natakarcia Nada je že tretji dan krasila mize z drobnimi vejicami jelke. Vmes je polagala nežne izrastke belega mahu, ki rase na starih smrekah. To je bilo znamenje, da se gostje poslavljajo. Polovica jih je odpotovala, prihajali pa so še vedno novi, čeprav ne več tako pogosto.

Kiselo so se držali, zakaj prišli so, da bi vsaj tu zgoraj videli sonce.

Matevž je bil slabe volje. Dolžnost ga je klicala v dolino in od tam k Sv. Lovrencu, družba pa ga je zadrževala. Družba? O, Matevž se je spremenil! Če bi hotel, bi lahko šel, saj bi lahko Janez delal za oba; tako pa se je predal svojim dilcem, snegu, soncu in mrazu.

Sedel je v obednici z Marjeto.

»Samo nekaj sončnih dni bi še hotel dočakati, potem pa, kdo ve, če bom še kdaj videl te kraje.« Zamahnil je z foko, da bi odgnal neprijetno misel.

»Dolčas vam bo na deželi; zdi se mi, da ne boste mogli zdržati. Bi bilo bolj pametno, da si še premislite.« Marjeta je govorila iskreno, kakor je mislila in čutila.

»Dolčas je človeku, ki nima dela. Po resnici vam povem, da sem ga že lačen. Vse to, kar poberjem tu gori, se mi zdi samo igra. Igra, do katere imajo pravico otroci, pa zgarani ljudje, ki so potrebni razvedrila. Jaz nisem niti otrok, niti...«

»Pač, pač, Matevž, otrok ste, dober velik otrok! Gledala sem vas včasih opoldne skozi okno, ko ste švigali po snegu prav s tako vneto kakor fantički, ki se grede vojake. Všeč ste mi bili nekoli, ko ste si odpeli smučil in jih otrepljali kakor zvestega konjička. Ah, tisti dan ste vozili kakor Elija! Vsi smo uživali, ko smo vas gledali. Še veste, kdaj je to bilo? Takrat, ko ste nam na-

stavili v sneg pomaranče in bonbone, da bi jih pobirali med smukom. Počakajte, še bodo sončni dnevi!«

»Veste, Marjeta, vaju sem bil delati. To tu zgoraj je razkošje, ki ga je preveč za kmečkega človeka.«

»O, saj ste delali! Ves dan ste poučevali. Zdelo se nam je, da se boste pretegnili.«

Ne, gospodična Marjeta ga ni pomirila. Dejal ji je, da je vse to prijetno igrakanje. Le tu pa tam je čutil, da dela. To je bilo takrat, kadar se je moral raztegovati v plugu, v mislih pa je bil na strminah Lipance, kamor ga je mikalo. Z Marjeto sta imela nekaj privatnih ur. Prvič jo je poučeval resno in podjetno, pozneje pa je stopila kristijanija v ozadje. Veliko sta se pogovarjala, drug drugemu sta bila prikupna in vro so minevale, kakor bi trenili.

Kaj je čutil do te ženske?

O tem je premišljeval, ko je vzela časopis v roke in brala. Ah, nič. Všeč mu je bila podobno kakor zima, ki je razkrivala svoje čare. Zbližala sta ee kakor dobra prijatelja.

Zakaj je dopustil to zblizanje? Lahko bi ji bil samo smučki učitelj, strog in resen, toda... toda všeč mu je bila. Všeč kakor Majda? To ne. Majda je imel še vedno rad, čeprav ji ni pisal več tako dolgih pismen. Majda je bila daleč, Marjeta pa blizu kakor topli žarki sonca.

A. Fogazzaro:

92

Palača ob jezeru

Steinogge je odprl oči in prijel Edito za roko, da bi jo poljubila. Deklica pa mu jo umaknila. Starce je naredil nekaj dolgih korakov, nato pa je obstal, se okrenil in jo smeje se pogledal.

»Ali ni lep ta pridiv?« jo je vprašal, Edita mu ni takoj odgovorila. Ali ni bila v teh očetovih besedah neka skrita misel?

»Torej si se me že naveličal?« mu je dejala. »Bij raj živél sam?«

»Kako sam?« je vzkliknil don Inocenčij. »Ni ste slišali, da bo pri meni?«

»Silno sem se te naveličal,« je dejal Steinogge. »A ne živel bi sam. Le vsako leto bi si nekaj časa odpohil tu pri najinem prijatelju. Zdal se ne šalim več. Zelo sem potreben, da bi ostal dalje časa tu pri gospodu župniku.«

Edita je pogledala duhovnika. Je morda govoril z očetom? Kakšen je bil uspeh? Duhovnik je pozorno gledal voz, ki se jim je počasi bližal.

»Iskati hočeva kamen modrih,« je nadaljeval Steinogge, »kamen, ki spremeni v zlato vse, kar je grdega in temnega izven nas in v nas samih.«

»Je mogoče najti ta dragoceni kamen?« jo je z drhtečim glasom vprašala deklica.

»Ne vem, a upam.«

»Zakaj pa ga ne bi iskala še jaz z vama?«

»Ker ga ne potrebujeta in ker hočeva tega.«

»Kaj pa boš naredil z menoj, očka?«

»Ne vem še.«

V tem trenutku je voz dospel do njih in ločil Edito od njenih spremljevalcev. Župnik je izrazil to priliko in je zašepetal Steinoggeju:

»Ne smete iti predaleč.«

»Ne morem,« je dejal starce.

Voz je šel mimo.

Dospeli so do reke, kjer cesta zavije na desno ob bregu in vodi do papirnice.

»Počkava vas tu,« je dejal Steinogge župniku, ki je prej izjavil, da mora govoriti z inženirjem.

Ko se je don Inocenčij oddaljil, je Steinogge odšel s hčerko k vodi. Obstala sta ob veliki skali, ki je segala do vode. Ko sta nekaj časa molče opazovala pokrajino, je nenadoma vprašala Edita:

»Očka, zakaj si mi prej rekel tako?«

»Kaj neki?«

»Da bi se nekega dne rad ločil od mene.«

»Ne, nikakor se nočem ločiti. Rad bi le nekaj časa preživel tu. Nočem se ločiti nikdar in v nobeni stvari. Razumeš? V nobeni stvari.«

Zadnje besede je izgovoril tiho in jo prijel za obe roki.

»Prvi zdaj spoznavam, da ne smeva biti ločena po neki stvari tu notri.«

Pri teh besedah si je pritisnil dekletovo roko na prsi.

Editi so zatrepetale ustnice in v grlo jo je začelo dušiti. Steinogge jo je brez besed potegnil v travo in tudi sam sedel poleg nje.

»Ne morem,« je dejal tiho, kakor da bi govoril sam pri sebi. »Duša mi je polna tega. Edita draga, vem, da nisva bila nikdar popolnoma združena. Se še spominjaš večera, ko si prišla. Ko sem vstopil v sobo, medtem ko si molila pri oknu? Kako hudo mi je bilo takrat! Mislim sem,

da me ne boš ljubila, ker nisem veroval kakor ti. Se spominjaš, da sem naslednji dan odšel iz cerkve, medtem ko si bila ti pri maši? Veš kaj sem delal med mašo?«

Govoril je s tako čudnim glasom, kakor da ne bi vedel ali naj joka ali pa naj se smeje.

»Govoril sem z Bogom in ga prosil, naj se ne postavlja med naju in naj mi ne odvzame tvoje ljubezni.«

Edita mu je stisnila roko in se mu nasmehnila z vlažnimi očmi.

»Ti pa si bila vedno tako nežna, tako dobra z menoj, da si mi ustvarila pravi raj na svetu, da sem bil uverjen, da me je Bog uslišal. To me je tako ganilo, ker sem se zavedal, da nisem zaslužil. Ker sem videl, da ti Bog dovoljuje, da me ljubiš, sem bil presrečen, a ne vedno. Ko sva šla skupaj v cerkev, sem molil in se zahvaljeval Bogu: vendar pa me je mučil nek čuden občutek. Zdelo se mi je, kakor da sem zunaj cerkve, ti pa si čisto pri oltarju. Zdelo se mi je, da sem silno daleč od tebe. Sovražil sem samega sebe v takih trenutkih in bil sem celo tako nesposoben, da sem tudi tebe manj ljubil. Ko pa je potem...«

Okleval je nekaj trenutkov, nato pa se je sklonil k deklici in ji zašepetal nekaj besed, na katere pa ona ni odgovorila. Nato je nadaljeval:

»Koliko sem trpel? Bil sem ljubosumen na tistega, ki je bil skrit in ki si mu ti zaupala svoje najbolj tajne misli. Bal sem se, da mi bo vzel ali vsaj zmanjšal tvojo ljubezen in tvoje spoštovanje. Ko pa sem videl, da se nisi spremenila, sem se zopet pomiril. Ko sem bil včeraj z donom Inocenčijem v cerkvi, sem čutil, koliko sem napredoval v teh mesecih, ne da bi se tega zavedal. Zdelo se mi je, kakor da stojim ob odprtih vra-

tih dežele, po kateri sem hrepenel, a nisem mogel vstopiti vanjo. Zdal pa... poslušaj, hčerka moja...«

Deklica se je molče sklonila k njemu in stisnila njegovo roko, ki jo je še vedno držala med svojimi.

»Zdal pa sem vstopil,« je dejal starce s tihim in drhtečim glasom. Edita je sklonila glavo k očetovi roki in jo poljubila.

»Vstopil sem. Nikar me ne sprašuj, kako. Vem, da se mi zdi svet popolnoma drugačen kakor prej. Še nikdar se nisem čutil tako mirnega. Smejala se mi boš, če ti povem, da ljubim nekaj, kar je v naravi okrog mene. Kaj praviš k temu, Edita?«

Edita je dvignila objokani obraz.

»Vprašuješ me, očka?« Ni mogla reči drugega. Bog je sprejel njeno žrtvev in jo tudi takoj poplačal. Njena duša je bila vsa prevzeta ob tem spoznanju.

»Si zadovoljna?« jo je vprašal Steinogge.

Odšel je k vodi, namočil robec in ga podal Editi. Deklica se mu je nasmehnila in si izmrla solze.

»Veš,« ji je dejal nato, »še iz nekega drugega razloga sem vesel.«

Deklica je molčala.

Izvedel sem, da bo najin prijatelj Silla odšel iz Palače. Zdi se, da nikakor niso bile resnične govorice, ki so se širile.«

»Očka,« je dejala Edita in vstala, »ali ve don Inocenčij to, kar si mi prej povedal?«

»Nekaj, samo nekaj.«

Deklica je pogledala veliko skalo poleg sebe, utrgala cvetko, ki je rasla v neki razpoki in jo spravila v svoj medaljonček.

SPORT

(Nadaljevanje s 5. strani.)

Če si ogledamo podrobnosti 17. kola, dobimo naslednjo sliko:

Trieste: Triestina — Fiorentina 3:0.
Rim: Roma — Vicenza 1:0.
Genova: Genova — Milano 4:2.
Torino: Juventus — Venetia 5:2.
Livorno: Livorno — Torino 0:0.
Milan: Ambrosiana — Liguria 5:1.
Bari: Bari — Atalanta 0:0.
Bologna: Bologna — Lazio 4:0.

Vrstni red in točke v A razredu: Livorno 24, Ambrosiana 23, Torino in Juventus 22, Genova in Atalanta 19, Bologna, Lazio in Fiorentina 18, Milano 17, Roma 14, Liguria, Triestina in Bari 13, Venezia 9, Vicenza 8, Roma in Liguria imata še eno tekmo v dobrem.

V B razredu državnega nogometnega prvenstva so dosegli naslednje izide: Udinese — Siena 3:1; Cremona: Cremonese — Palermo 2:0; Lodi: Fanfulla — Savona 3:0; Rim: Pescara — Mater 2:1; Pisa: Padova — Pisa 2:1; Busto Arsizio: Pro Patria — Spezia 1:1; Novara: Novara — Anconitana 0:0; Alessandria: Alessandria — Brescia 1:0; Modena: Modena — Napoli 3:0.

Vrstni red in točke v B razredu: Spezia 24, Pro Patria 22, Pisa 21, Modena, Padova in Napoli 20, Brescia in Cremona 18, Anconitana, Fanfullain Alessandria 16, Novara in Udinese 15, Palermo, Juve 14, Pescara 13, Savona 12, Siena in Mater 11. Novara, Pescara in Siena imajo še po eno tekmo v dobrem.

Milijonska loterija, pri kateri odločajo — konji

Meranskim konjskim dirkam pravijo, da so dirke za milijone. Toda ne gre za to, da razdelijo srečnim zmagovalcem za milijon lir nagrad. Meranske dirke odločajo tudi o posebnih loterijah, ki so po vsem Imperiju zelo popularna in ki spravi v promet ogromne vsote denarja.

Ze mesece pred dirkami v Meranu prodajajo po vsej Italiji srečke. Organizacija je podobna kakor za vsako veliko razredno loterijo. Prodajalci so pri svojem poslu zelo iznajdljivi in se poslužujejo pri podrobnem razpečevanju vseh mogočih reklamnih sredstev, da bi jih spravili čim več v promet. Prodajajo jih tudi na ulicah. Ljudje jih radi kupujejo, ker so poceni — srečka stane 12 lir — in ker je zrebanje tesno povezano s popularnimi dirkami v Meranu.

Vprašali boste, kakšna zveza je med zrebanjem in med športnimi konjskimi dirkami? Pri meranskih dirkah namreč ne odloča o sreči

Frigoriferi Hladilniki

Gruppi compressorii elettrodomestici ferroautomatici kompresorski agregati Ferretti — Akc. «ELTA» — Torino. - Kompletna naprave za zmrzovanje, konzerviranje živil. - Jakost 1/5 do 10 Kav. - Complessi frigoriferi famiglia. Funzionamento perfetto. - Capacità 160/200 litri. - Brezhibno delovanje.

„FRIGOTECNICA“ — Via S. Luca 2, Genova

Vas samih Metuzalemov

Nekje na Moravskem leži vas Javornik, ki velja za enega najbolj zdravih krajev v Evropi. In res večina prebivalcev iz te vasi doseže naravnost svetopisemsko starost. Če kdo umre pred svojim 90. letom, pravijo, da ga je smrt iztrgala svojcem še »v nežni dobi«. V 18. stoletju se je močno razpasla v tem delu Moravske neka nalezljiva bolezen, le vasi Javornik je prizanesla. Nihče tam ni zbolel, kaj šele da bi umrl za tisto boleznijo. Neko zanimivo poročilo iz Prage ve povedati, da imajo na tem moravskem Javorniku skoraj pri vsaki hiši po enega človeka, ki je star okrog sto let. Dostikrat se zgodi, da vse leto nihče v tej vasi ne umre. Morda bi pa le kazalo, da bi se tisti, ki ee preveč boje smrti, preselili tja.

Mumijam so starodavni Egipčani dajali umetne zobe, da bi tudi na drugem svetu lahko jedle

Danes je že z vso zanesljivostjo ugotovljeno, da so delali umetne zobe že starodavni Egipčani, čeprav je bil ta njihov posel še dokaj preprost. Edina operacija, ki so jo poznali tedanji zobarji, je bilo rezanje čeljustne otekline. Še pred nekaj leti je prevladovalo prepričanje, da so bili starodavni egiptovski zobarji predniki današnjih. Ta zmota je temeljila na dejstvu, da so našli že mnogo mumij, ki so imele krašne umetne zobe z zlatimi kronami. Podrobnejša raziskovanja pa so pokazala, da so starodavni Egipčani delali umetne zobe v usta samo mumijam, ker so verovali, da človek tudi po smrti je in da mora zato na drugi svet z dobrimi zobmi, s takšnimi, da bodo čimdlje držali.

mehanično kolo, ki se zavrti in pokaže slučajno to ali ono številko; o milijonskem premoženju, ki ga bo dobil ta ali oni, odločajo konji ali točneje povedano, njihova zmogljivost pri dirkah.

Dan pred dirkami v Meranu potegnajo najprej toliko števil, kolikor bo naslednjega dne nastopilo konj na tekmah. Če je prijavljenih 20 konj, tedaj izžrebajo točno 20 števil in imetniki vedo samo, da bodo nekaj dobili. Koliko, to je odvisno od konja, na katerega je srečka navezana. Vzemimo primer, da so izžrebane številke 70, 2500, 5200, 8000, itd. Kakšno vsoto bo prinesla št. 70, je odvisno od konja — recimo po imenu »Tabule rasec«. Kdor ima torej to srečko v rokah, bo trepetal naslednjega dne na dirkah in ga bo zanimalo samo vprašanje, kako bo odrezala »Tabula rasec«. Če bo zmagala, bo vtaknil v žep 2 milijona lir!

Ostali repi bodo prinesli po gotovem ključu 1.4 milijona lir za drugo mesto, milijon za tretje itd. Mnogiča tolažilnih nagrad, ki niso navezane na izhod dirk, povečuje popularnost meranskih dirk. Tolažilne nagrade izžrebajo že na predvečer in jih tudi objavijo.

Imena srečnih zmagovalcev na loteriji ostanejo navadno neznanca, kajti srečke so neosebne. Ob zadnjih dirkah je bil človek, ki se mu je nasmejala sreča, najbrž iz Bologne, kakaj ugotovljeno je, da so tam prodali srečko, katero je izbral žreb in povezal njeno usodo s konjem »Tabulo rasec«. Lahko pa se tudi zgodi, da proda imetnik srečke še na večer pred dirko isto drugemu, če ne zaupa v posebno zmogljivost konja. Morda se je to zgodilo celo pri zadnjih dirkah. »Tabula rasec« je bila namreč na slabem glasu: 9 let stara, leto in pol ni nastopala, osem jockeyjev jo je odklonilo. Ni torej izključeno, da jo je mož iz Bologne prodal še na predvečer za 100.000 ali 300.000 lir, češ, boljše je imeti lepo vsoto v rokah, kot pa riskirati, da se bo eventualno slabo odrezala in prinesla le katero od poslednjih nagrad v znesku 10.000 lir. Če se je to zgodilo, si lahko predstavljamo razočaranje moža iz Bologne, ki je naslednjega dne uvidel, da je prodal dva milijona lir za 100.000 ali podobno.

Sport v kratkem

Drsalni teden v Celovcu. Kakor lansko leto, tako so priredili tudi letos v Celovcu drsalni teden, ki je bil tem pomembnejši, ker je šlo za nemško državno prvenstvo v hitrem drsanju. Tokrat je bil junak prireditve Berlinčan Egerland, ki je znan tudi med kolesarji. Egerland je zmagal v hitrem drsanju na 10.000 m v 18 minutah 46.4 sek., bil pa je prvi tudi na 5000 m.

Telovadne tekme v Leipzigu, Berlin, Hamburg in Leipzigu so znana središča nemške telovadne umetnosti. Ze od nekajd so se sestajale reprezentance teh treh mest k znamenitim trobojem, v zadnjem času pa so začeli tudi s tekmami ženskih odsekov. Spored nedeljskega žen-

skega mestnega troboja je obsegal talno telovadbo, vaje z žogami in s kiji ter vaje na bradlji in na krogih. Zmagala je ženska reprezentanca Hamburga, ki si je priborila 539 točk; na drugem mestu je Leipzig s 532 točkami, na tretjem pa Berlin s 542.

V okolici Innsbrucka so priredili tekme v smuku na 5500 m dolgi progi z višinsko razliko 900 m. Najhitrejši med znanimi smučarji je bil Noller (Innsbruck), ki je zmagal v 3 min 57.8 s.

O tekmah v hokeju na ledu smo prejeli naslednja poročila: Krefeld je premagal Köln s 6:1. Mannheim je pa premagal Berlinski drsalni klub s 3:1. Celovčani so gostovali v Monakovem na prijateljski tekmi in premagali moštvo Risserejeja s 3:1.

V Coubertinovem stadionu v Parizu so gledali zanimivo boksarsko tekmo med francoskim in belgijskim prvakom lahkega razreda. Francoz Noik in Belgijec Dewinter sta se dajala 10 krogov, zadnje pa so prisodili zmago po točkah domačinu. 60 dunajskih orjakov se je nedavno zbralo k domačemu prvenstvu v dviganju železnih ročk. V lahki kategoriji je zmagal Hermann (307.5 kg), v teži pa Stropek (360 kg). Tudi v drugih skupinah telesne teže so si podelili naslove za l. 1943.

Profesor doma

»Draga ženka, mi lahko poveš, kakšen datum je danes?«

»Ne! Poglej časopis!«

»S tem mi je malo pomagano. Saj sem ga imel ravnokar v rokah, toda ne današnjega, temveč včerajšnjega.«

S težkim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da nas je za vedno zapustil, previden s tolažili svete vere, naš predobri mož, oče, stari oče, tast, gospod

Ante Lasan

posestnik in obrtnik v Zatonu pri Sebenicu

Pagreb dragega pokojnika bo v Zatonu pri Sebenicu.

Sebenico, Ljubljana, Zagreb, dne 25. januarja 1943.

žalujoča žena Vojka,

sinovi: Ivan, Roko, Jure — snahe: Duma, Mara, Jela

vnuki: Mate, Ante, Stipe, Joso, Tonči — vnukinje: Ivanka, Marica, Milena, Tatjana